

OLAV

Homo Quidam, s. 1

Smertens katedral

Per Bjørn Halvorsen, s. 8

Viktig økumenisk dokument

Aslaug Espe, s. 10

Edith Stein

Mette Nygård, s. 14

H. Rieber-Mohn: «Levetid»

Hilde E. Rud, s. 16

Norsk katolikk i Fatima

Kjell Arild Pollestad, s. 20

«Kirkelig fornyelse»

OLAV

Trøst og utfordring

den har fulgt menneskeheten helt siden den selvforskyldt la paradiset bak seg, valgte egenviljen fremfor Guds kjærlige vilje og derved åpnet for de onde og destruktive krefter i tilværelsen.

Ordet om å ta sitt kors opp hører ikke til de mest populære skriftsteder i våre dagers terapifundus - heller ikke blant dem som regner seg som troende. Mange har funnet ut at det er lettere å bryte i stykker sitt kors enn å bære det . . . Og utenfor de troendes rekke trekker man på skuldrene og tar all tale om kors som resignert vrøvl, virkelighetsflukt eller det som verre er.

Kirken hverken bortforklarer eller bagatelliserer lidelsen, og den krever heller ikke noe monopol for den barmhjertighetsgjerning som i århundreder har gått hånd i hånd med forkynnelsen - selv om den kan vise til et guddommelig oppdrag også for den del av tjenesten. Og ordene om å bære korset betyr ikke at Gud går mot livsglede, sunnhet og forminskelse av byrdene her i livet. Når teknikken skaper helbredelsesmuligheter, er dette etter Guds tanke. Jesus selv helbredet jo de syke, og han visste vel ut fra sin menneskelighet hvilket under det er å bli frisk, bli kvitt sine plager. Og hva livsgleden angår, så sørget han selv for mat til de sultne i ørkenen, ja, til og med vin ved en spesielt festlig anledning!

Kristentroen tilbyr ingen billig løs-

ning på lidelsens problem, men den setter lidelsen - og her dreier det seg ikke om forbigående influensa eller hekseskudd, men om lidelsen som mer og mindre konstant livsform - inn i en annen og større sammenheng enn lettvoit trøst eller blindt tålmod. I troens lys er lidelsen nemlig ikke et problem, men et mysterium. Det er skjedd noe med lidelsen siden Jesus led på korset - en snart to tusen år gammel nyhet om lidelsen. Det er kristendommens overbevisning - med pater Hallvard Rieber-Mohns ord - at «lidelsen, smerten, er likedannelse med Kristus, en viss sammenfletning av hans død og vår lodd, et slags skjebnefellesskap mellom ham og oss.» Og kristendommen kjenner også den stedfortredende lidelse, det at min tilsynelatende så ensomme smerte er en del av Guds store husholdningsregnskap hvor både «kjærligheten og offeret er en fellesskapital som vi alle både bidrar til og forbraker av», for igjen å låne fra pateren.

Dunkel, til dels vel også både anmassende og formastelig tale for vår tids opplyste individualisme, - men sannhet under troens overlys. Og dersom troen har rett, blir selv det tyngste et kall som gir reisning og dimensjon til det som menneskelig sett er ynkelig og skrøpelig. Et utfordrende kall til vår kjærlighet.

Kristendommen rommer både trøst og utfordring. Kanskje er nettopp utfordringen den største trøst . . .

En gjennomsnittsutgave av en av våre store dagsaviser inneholder budskap om nok nød og lidelse til å få noen hver til å sukke et «De profundis» på menneskehetens vegne - eller til raskt å flytte blikket til salgsannonsenes fristelser eller til ganske enkelt å bla om til reiseliussidene «dolce vita». Det budskap som der formidles, er behageligere å ta inn over seg sammen med morgenkaffen eller eftermiddagskosen enn lidelse og nød. For hva sier ikke de flinke og fikse reklamefolk: «Salige er de friske, moteriktige, vellykkede og ungdommelige mennesker, fremtiden er deres.» I hvert fall den aller nærmeste . . .

Og likevel. Enten vi velger å overse den eller ikke - lidelsen og smerten er der - som nyhetsstoff i avisene, og som virkelighet i vårt eget eller våre nærmestes liv. Skjønt «nyhetsstoff» er vel ikke det rette ord. Det er intet nytt ved lidelsen og smerten,

Homo Quidam

SMERTENS KATEDRAL - LIVET I LYS AV DØDEN

1

«En mann - en hvilken som helst mann, på latin *homo quidam* - gikk ned fra Jerusalem til Jeriko og falt i hendene på røvere. De rev klærne av ham, skamslo ham og lot ham til sist ligge halvdød igjen.» (Luk. 10, 30.)

Den greske tekst sier «halvdød», den latinske «halvt levende». Livet og døden i tvekamp, i basketak: *Mors et vita duello, confluxere*, - «Liv mot daude gjekk til strid», heter det i den liturgiske påskesekvens.

Uhelbredelig syk

Jeg er rammet av en uhelbredelig sykdom, «halvt levende» og «halvdød», som mannen i lignelsen. *Homo quidam*, - en blant andre - vegrer jeg meg for å tale på andres vegne. Der finnes mange former for sykdom, og hver enkelt av oss reagerer som han vil, rettere sagt som han kan, overfor den sykdom som har slått ham overende. Da jeg bare bygger på en konkret og begrenset erfaring, velger jeg å forbli anonym. Dermed garderer jeg meg best mulig mot det foraktelige i å tale om seg selv. Anonymiteten er bluferdig og passer til å omtale det usigelige, bl.a. sykdommen - et av det ondes mange ansikter - og sammenstøtet mellom livet og døden. Hvis jeg husker riktig, har Ga-

briel Marcel, den kristne eksistensialist, skrevet at vi - når vi taler om døden eller om Gud, - lett henfaller til tomt snakk. Bluferdigheten kaller dessuten på den ironi som er blitt kalt fortvilelsens omtanke.

Hvorfor skal jeg meddele en erfaring som er så personlig at den er unik - min byrde? Enhver bærer sin byrde, og Paulus oppfordrer oss til å «bære hverandres byrder» (Gal. 6,2). Akk! Enhver av oss oppfører seg ofte som Jobs venner og gir den franske moralist La Rochefoucauld rett der han skriver: «Såpass styrke har vi alle at vi kan bære de andres prøvelser.» Det anonyme menneske jeg er kan bevitne at han på sin vei har møtt mange barmhjertige samaritaner som har vært - og er - i besittelse av bemerkelsesverdige

evner, av en reell makt i sin maktesløshet: De er den menneskevordne Sønns bilder, hans ikoner. I sin betraktning over Den hellige skrift har kirkefedrene og middelalderens teologer nemlig kunnet identifisere Kristus som den barmhjertige samaritan fremfor alle andre i omsorgen for de mennesker som er blitt plyndret og skamslått på sin livsvei.

Mens jeg skriver ned disse tanker, - la oss heller si disse inntrykk, - registrerer jeg at de alle er kommet til meg mens jeg, liggende på ryggen, har sett opp mot et lyddempende tak; de er alle like, disse takene, i de sykehus hvor jeg har vært. Skulle disse rader tilignes noen, måtte det ble takene. Under de lange, slit-somme timene forblir såvel sinnet som hjertet tomt, men

Fra Calcutta til Sverige

Moder Teresa utvider sitt arbeid fra slummen i Calcutta til å omfatte tapere i hovedstaden i et av verdens rikeste land.

Foruten Stockholm vil trolig også andre svenske storbyer få en ulstrakt hånd fra Moder Teresa. Hun ser på alkoholisme, narkomani og mange andre by-problemer som et resultat av det verste av alle problemer: at

mennesker føler seg overflødige. Derfor synes hun det er riktig at hennes organisasjon «The Missionaries of Charity» også sender misjonærer til Sverige, skriver Vårt land.

Ved dronning Elisabeths besøk i India nylig ble Moder Teresa tildelt «The Order of Merit». Hun er dermed den femte ikke-brite som er tildelt denne høye britiske utmerkelse.

Renessansemaler saligkåret

Johannes Paul II presiderte 18. februar ved den første liturgiske fest til ære for den nylig saligkårede Fra Angelico. Denne berømte renessansemaler (1400—1455) hadde sitt virke først og fremst i Firenze og Roma.

L'OSSERVATORE ROMANO

2

det har hendt, og hender, at jeg likesom får øye på innskrifter i taket, alt det jeg i mitt liv har hørt, lest, registrert, mer eller mindre teoretisk, om Gud, livet, døden . . . I en slik situasjon blir alt dette påtrengende og personlig. Takene sier til meg: «Det angår deg», slik som profeten Natan sa til David: «Du er mannen.» (2. Sam. 12,7.)

Jo sterkere smerte - jo vanskeligere å mestre

«Mennesket er lærling, smerten dets mester» har dikteren skrevet (A. de Musset), det vil si at lidelsen virker som en skole. Et tidsskrift utga nylig et særnummer med tittelen: «Den beseirede lidelse.» Jeg avviser ikke slike fornemme synspunkter, men for min del understreker jeg, - som en slags bekjennelse - det som min beskjedne erfaring setter i relieff: de ukontrollerte, nærmest dyriske reaksjoner som den fysiske smerte frembringer. Enhver reagerer selv sagt ut fra sin personlighet, sine minner og sin angst, men jo sterkere smerten blir, jo vanskeligere er det å mestre, enn si beseire den. Lidelsen ligner en magnet som trekker

hele mennesket til seg: sinnet kan knapt spenne kroppen, og sjelen mobilisere sin energi for å bære, tåle smerten noenlunde, - snarere ynkelig, - ved å bite tennene sammen og holde munn. Pasienten kan i sin hverdag virke aktivt, men under smerten - selve det onde i sykdommen - er han passiv. Når sykepleieren spør «Gjør det vondt?» vet jeg at jeg ofte svarer: «Vet ikke.» For å forstå dette svaret, er det ikke nok å henvise til dovenskap, tretthet eller krampaktighet. Jeg tror jeg har forstått meningen med mitt svar ved å høre en medpasient spørre legen: «Er det normalt at jeg har det så vondt?» Enhver av oss vet at der innenfor sykdommens ramme finnes en slags normal «lodd» av lidelse. Det jeg mener, når jeg svarer at jeg ikke vet, er at jeg er uvitende om det er min «normale» lodd jeg har fått, det jeg skylder min sykdom, eller om jeg har overtrådt grensen og havnet i en «overdrivelse».

De spontane reaksjoner, passiviteten eller den grenseoverskridende smerte, skaper kravmentalitet og utålmodighet i forhold til omgivelsene. Man venter, eller bedre sagt, man krever - uten å vente noe som helst - lindring, i det

minste en umiddelbar nærhet. Man krever uten å regne med det, også når ingenting haster, også når pleiepersonalet er opptatt med andre pasienter. Den syke er selvsentrert og hans egosentrisitet stivner fort til og blir til egoisme, hvis han ikke passer godt nok på. Den syke risikerer å krympe seg sammen igjen, i likhet med synderen som - ifølge Bernhard av Clairvaux - er «innkrøkt i seg selv».

I likhet med Job . . .

Minnet om en fysisk smerte er ingen smerte. Er smerten vekk, da er plassen også ledig for tanker og overveielser. De taler jeg da holder for meg selv, ligner snart det Jobs venner sa til ham - og da avslører jeg fort deres betydningsløshet - snart også Jobs eget krav til Gud om å avlegge regnskap. I likhet med Job merker jeg den tunge hånd som presser mitt ansikt, lukker min munn og mine øyne, men hånden er korsfestet, gjennomboret, og en stråle av Guds forrykte kjærlighet trenger gjennom den. Den ortodokse teolog Paul Evdokimov har skrevet et dikt som jeg kan utenat - by heart:

Toriono-kledet

Vi sakser fra en bokanmeldelse i Arbeiderbladet, ved K. E. Steffens:

«Mysteriet med det såkalte «Likkledet fra Torino» er ikke noe mysterium. Avtrykket av «Jesus» skyldes en avtrykksteknikk som var kjent i middelalderen, hevder Joe Nickell i en bok, nylig utkommet i USA (Inquest on

the Shroud of Turin, Prometheus Books, Buffalo, New York). Men hvorfor har så mange kompetente forskere brukt så mye av sin tid og sine krefter til å undersøke relikviet? Det er fordi at kunne man utvetydig fastslå at ingen naturlig prosess eller noen form for menneskelig kløkt kunne ha frambrakt den korsfestede, ville det være nesten ensbetydende med et bevis på at Jesus sto opp fra de døde.»

Paven igjen på reisefot

I mai måned skal paven besøke Sør-Korea, Thailand, Papua, Ny-Guinea og Solomonøyene, ifølge melding fra Vatikanet.

CATHOLIC HERALD

Nordiske politikere hos paven
«Et sterkt håndtrykk og et mektig inntrykk» - slik beskriver Oslo-avisen Verdens Gang en pave-audiens i januar, der Gro Harlem Brundtland ble mottatt i Vatikanet sammen med medlemmer av Palme-kommisjonen og Brandt-kommisjonen.

4

*Mine øyne er lukket av Hans hånd,
men hånden var gjennomboret allerede før verden ble til
og jeg ser igjennom . . .
Plutselig blir det en strålebunt av lys.*

Enkelte sies å være «reduserte» i sin evne til å handle eller simpelthen å være. Om dette bare en kort bemerkning: Hvem av oss har ikke sagt: «Jeg møtte den og den, han er sannelig redusert!» Vi må ikke meddele noen mer enn hva vedkommende kan bære, det er farlig å få en pasient til å tro, eller la ham tro at han kan «leve som enhver annen». Man sier det ofte, men jeg mener at en slik setning blir meningsløs når man ser nærmere på den! Og kjensgjerningene er stedige: illusjonene forsvinner under vekten av all slags klossethet, avhengighetsforholdet til legene, situasjonens påtrykk. Målet er å komme så langt at man kan si ikke bare «den og den er redusert», men «jeg er redusert», på den betingelse at man uten selvmedlidenskap eller masochisme - og bare fordi «det er sant» - er i stand til å bære det. Det er når man kjenner og erkjenner sin begrensning at man kan frigjøre seg fra den og leve, om

Aftenpostens Sorry (e. Trollhaugens Tass) kommenterer begivenheten kort og fyndig. «Gro H. B. har hatt foretrede for Paven. Hvis det da ikke var omvendt.»

ikke «(som enhver annen)», så i hvert fall som et menneske. Det lidende menneske, det reduserte menneske og til slutt det dødelige menneske, - to ord som samler to tanker: å dø og å være bestemt til å dø.

Dødens nærhet

Først å dø. Det sies og gjentas at døden som emne er tabu. Jeg vil ikke benekte at der finnes et tabu, men jeg mener at det ikke skal forveksles med bluferdigheten som er en spontan reaksjon så sant det ikke dreier seg, litt abstrakt, om «de andres død», men om «din død» og «min død».

Når den syke - i et akutt anfall av utålelig smerte roper: «Det ville være bedre å krepere med det samme», er han like ærlig som profeten Elias, der han sitter under en busk i ødemarken og lengter etter døden (1. Kong. 19,4). Han erfarer at livet blir redusert, ebber ut, kanskje også at en kroppsdel amputeres, men han er like lite i stand som noen annen til å forestille seg hva det innebærer at «livet selv blir amputert» (André Malreaux). Selv anonym meddeler jeg andre anonyme personer visse betraktninger som dødens nærhet og uavvendelighet har gitt næ-

Ny generalvikar i Midt-Norge
Fra og med 1. januar 84 er Pater Georg Müller utnevnt som generalvikar for Trondheim stift. Pater Matthias Scherf som nå er gått av, har hatt denne stilling i ni år.

ring til i min personlige utvikling. Det vil muligens ha det positive resultat at et eller annet menneske, dødelig som jeg selv, får anledning til å ta stilling til sin egen død og ta liturgiens ord til seg: «Husk at du er støv og skal vende tilbake til støv.» Det er ad denne vei man blir menneske og lever i sannhet.

At døden var nær opplevde jeg første gang som så mange andre, i krigsårene. Av mangfoldige inntrykk fra den tiden holder jeg fast på noen få. Faren for å dø var reell, den var nær, men jeg følte at den truet meg utenfra. På den ene siden var mitt liv, - døden kom fra den andre siden, likesom fienden, - og ved fienden. «Liv mot daude gjekk til strid . . .» Min personlige kamp ble delvis oppfattet innenfor rammen av en kamp som forekom meg å være viktigere enn selve mitt liv. Jeg tenkte ikke på muligheten av «å dø forgjeves», jeg ville eventuelt dø for «Frankrikes gode og hellige jord» (Charles de Gaulle), for menneskenes frihet.

Dengang måtte dødens nærhet vike for livet: livet var der fremdeles! Jeg husker en tegning fra et satirisk blad i januar 1940. I måneskinn, natten mellom 31. desember 1939

Eldreboliger ved Lunden kloster?

Bydelsutvalget 30, Linderud, går inn for at det blir bygget eldreboliger ved Lunden kloster. Men ikke uten at det stilles betingelser. Blant annet må det være en forutsetning at også personer som ikke bekjenner seg til noen religion, får leilighet der. Det forutsettes også at nabovarsel blir sendt ut. AFTENPOSTEN

og 1. januar 1940, stående ved maskingeværet, sier laderen til skytteren idet de tar hverandre i hånden: «Jeg ønsker deg ett år.» Dødens nærhet ga livet verdi og smak.

Min død som en mulighet, din som en kjensgjerning. Like etter frigjøringen, samtidig med gjensyn og nærvær, opplevde jeg i mitt hjerte og i min bønn at listen over de døde stadig ble lengre: menn og kvinner gått inn i Guds stillhet for bestandig. Noen år senere leste jeg en bok av Anne Philippe, «Le temps d'un soupir» (Et sukks varighet), et bluferdig klagedikt over mannens død. Og en setning prentet seg inn i min hukommelse: «Du var mitt vakreste bånd til livet, du er blitt mitt kjennskap til døden.»

Omtrent 25 år etter krigen ble jeg innlagt på sykehus for et første og langvarig opphold. Inntrykk fra krigstiden dukket opp, f.eks. hvor lite rasjonell en plutselig redsel er. Men jeg ble meget snart nødt til å se forskjellen: døden, i sitt angrep på livet, møtte meg ikke utenfra, men innenfra, i min kropp, og vitnet dermed om en brist i min egen eksistens. Dette onde som sykdommen var og som tok bolig hos meg, kunne ikke tilskrives «de

Menneskerettighets-arbeid angår også kirkene

Amnesty International, Norsk Avdeling, og Den norske kirke vil inngå et praktisk samarbeid innen menneskerettighetsarbeidet. «Samarbeidet med Amnesty her i landet er en fin konkretisering av en aktivitet som må lenger ut i kirken enn til noen få», sier generalsekretær i Mellomkirkelig Råd, Carl H.

andres» svikt, hverken fjerne eller nære «andre». Legenes og pleiepersonalets kompetanse, ansvarsfølelse og menneskevennlighet har skapt tillit hos meg overalt hvor jeg er blitt - hvor jeg fortsatt blir - innlagt. Aldri har jeg drømt om å legge «skylden» på samfunnet eller regjeringen (den forrige eller den nye!). Og om jeg skulle si at det er mine foreldre som har «skylden», så ville jeg dele apostlenes mentalitet, som Jesus avviser, i beretningen om den blindfødte (Joh. 9, 2).

Den gang grublet jeg over «dødens øyeblikk», døden som avløser livet. Med blikket rettet mot taket gjenopplevet jeg en setning som jeg hadde lest eller hørt, uvisst hvor: «For å ta imot Dødens engel, når han en gang kommer, skal man være blitt fortrolig med ham når han ennå står på gaten eller på havegangen.» En natt hadde jeg feber, og da jeg hørte skritt på gangen, tenkte jeg på Dødens engel og tok imot ham med et smil. I virkeligheten var det en nattsykepleierske som kom for å stelle meg, og hun stusset over denne mottagelse. I den tiden betraktet jeg, tror jeg, dødsøyeblikket, døden, som en avslutning, en siste akkord.

Nå vet jeg at min sykdom er

Traaen. - «Vi må komme til et konkret engasjement i hele Kirken for menneskerettighetene,» sier Trond Bakkevig, Mellomkirkelig Råds konsulent. «Det gjelder også bønn: Bønn er å stille seg til rådighet for Guds virksomhet.»

AMNESTY NYTT

uhelbredelig. Ingen bedring, som man sier, er mulig. Til gjengjeld kan det bli verre. De siste trefninger mellom livet og døden - *mors et vita duello* - forekommer meg nå mer beskjedne, mindre betydningsfulle, ofte ubevisste.

Døden - et skibbrudd

Jeg var neppe kommet så langt dersom jeg ikke på nytt hadde lest George Bernanos' verker. La oss nevne ett av dem: «L'imposture» (Bedrageriet). Abbé Chevance er ikke bare villig til å lide, men med en utrolig hjertets uskyld, villig til å lide på en middelmådig, feig måte og forarge sin neste. Chantal de Clergerie, som hjelper ham i striden, i døds-kampen, sier: «Jeg har smilt for meget til døden.» Hun gjør hans døds hemmelighetsfulle ydmykelse til sin. - Charles de Gaulles utsagn er velkjent: «Alderdommen er et skibbrudd.» I sin siste fase er sykdommen også et skibbrudd. Det hjelpeløse skipet utsettes for vinden, pusten, Ånden - i den greske bibel er ordene identiske - og sprekker på alle kanter. Den ulykkelige kaptein, alene ombord, kjemper avkrefte og utmattet; snart blir han overskyttet, dradd ned

Polsk prest i Norge - om kirken i Polen

Pater Teodor Famula, katolsk sokneprest i Fredrikstad, uttalte nylig i et interju med Jan H. Ihlebæk: «Kirken er Polens hjerte.

6

i avgrunnen: «Fra det dype roper jeg til deg, Herre.» (Salm. 129.)

Det er unektelig påtrengende nødvendig at Kristi oppstandelse både i de kristne kirkers teologi og i deres praksis igjen får den plass som tilkommer den, den første. Men denne nødvendige forskyvning ville forråde troen eller simpelthen være en illusjon, hvis den troende benyttet seg av den for behendig å liste seg bort fra dødens drama. Jürgen Moltmann minner oss om det: Etter en bok som het «Theologie der Hoffnung» (Håpets teologi) har han utgitt «Der gekreuzigte Gott» (Den korsfestede Gud). Långfredagen, preget av tårer, fysisk smerte, død og blod som den i virkeligheten er, - kan ikke forvandles til en «spekulativ långfredag». Disippelen er ikke større enn sin Herre. Døden er et skibbrudd. Det kristne, «non-figurative» håp om det som kommer «etter», er nå båret oppe for meg av dette bilde, dette ikon. Når jeg en gang iblant har besvimt, er jeg kommet tilbake til meg selv «etterpå», helt forvirret, under sykepleiernes oppmerksomme og årvåkne blikk. (Det aseptiske bånd som skjuler den nederste del av deres ansikt, gir

Det polske folks forhold til Gud er helt klart med på å styrke kampen mot de umenneskelige forholdene. Forøvrig er det kirkelige liv levende. I Polen spørres det ikke om man skal gå i kirken, men om når man skal gå i kirken. På landsbygda går over 80 prosent regelmessig til gudstjeneste. I de store byene er tallet 40-50 prosent.

deres blikk et uttrykk som minner om ikonene!). På lignende måte vil den skibbrudne, uten å vite hvordan, befinne seg på en merkverdig kyst i Guds land, strandet, men velkommen.

Dødsøyeblikket - Guds milde barmhjertighet

Dødsøyeblikket kan ikke tilhøre annet enn Guds milde barmhjertighet. Jeg har sagt det før, dette øyeblikk er for ubegripelig og usigelig til å kunne ansees for å være menneskets aller siste valg. Til gjengjeld vil det faktum at døden er sikker og dens tidspunkt usikkert, kunne gi vårt jordiske livs valg en veldig vekt. I sitt evangelium viser Johannes tydelig at det er våre valg som dag etter dag og gradvis bygger opp vår siste og endelige avgjørelse. Rudolf Bultmann henvender seg direkte til enhver av oss i de siste setninger av «History and Eschatology»: «Du skal betrakte ditt livsløp i lyset av dine avgjørelser, av ditt ansvar. I hvert øyeblikk slumrer den mulighet at det blir det eskatologiske øyeblikk. Det står til deg å vekke denne mulighet.»

Kunsten å leve et autentisk

St. Ansgar-uke

I tiden 28. januar - 5. februar avholdt katolikker i Hamburg den såkalte Ansgar-uke. Som motto er valgt: «Forløst ved Kristus - forpliktet på din neste». En utstilling fortalte i ord og bilder om det arbeid Ansgar-Werk utfører for å hjelpe de katolske kirker i Norden.

KNA

liv er for en del avhengig av bevisstheten om - midt i livsutfoldelsen - å være dødelig. Da kan vi nemlig si mer enn bare «alle mennesker er dødelige» eller «Sokrates er dødelig», men også «Jeg er dødelig». Denne bevisstheten hjelper oss til i hverdagen å få øye på vår begrensning, vår «endelighet». Jeg er ikke Skaperen, jeg er en skapning. Legene taler om organenes «insuffisiens» (hjertets, nyrenes). Slikt beskytter oss mot selvtilstrekkelighet. Moral-teologene har regnet med flere trinn på ydmykhetens stige. Det forekommer meg at der finnes en eksistensiell ydmykhet som er mer fundamental enn noen annen. Augustin skrev: «Ydmykheten er sannhet.»

I begynnelsen av Paul Claudel's «L'annonce faite à Marie» (Bodskapet til Maria) betror Pierre de Craon til Violaine at han har pådratt seg en redselsfull sykdom, denne spedalskhet som Mosebøkene taler om. Og så sier de til hverandre. Violaine: Å kor denne verda er fager og kor eg er lykkeleg! Pierre de Craon halvhøgt: Å kor denne verda er fager og kor eg er ulykkeleg!

Scenearvisningen mot slutten av denne prologen presiserer: «De krysser hverandre

Oppmuntrende

(KNA) Tallrike konversjoner i året som gikk, - ikke minst i Sverige, - er oppmuntrende tegn for kristentroen, uttaler Dorothea Olbrich, leder for Ansgarwerk i bispedømmet Osnabrück.

Ifølge opplysninger fra Oslos katolske biskop Gerhard Schwenzer, er nå 38 unge menn - fra Norden - i gang med sine studier i katolsk teologi. Slike opplysninger sporer til fortsatt innsats for kirken, sier Dorothea Olbrich på vegne av Ansgarwerk, som i flere år har støttet kirkens arbeid i Norden.

Europa møter den tredje verden

I fjor høst arrangerte Acem et litteraturseminar: Europa møter den tredje verden. Innledere var kulturpersonligheter fra inn- og utland. Foredragene foreligger i tidsskriftet *Dyade* (4-5/1983).

7

Dødøyeblikket kan ikke tilhøre annet enn Guds milde barmhjertighet. Dette øyeblikk er for ubegripelig og usigelig til å kunne ansees for å være menneskets aller siste valg. Til gjengjeld vil det faktum at døden er sikker og dens tidspunkt usikkert, kunne gi vårt jordiske livsvalg en veldig vekt.

meget høytidelig. Violaine tar Pierres hode mellom sine hender og suger inn hans sjel.» At han, den spedalske, er blitt kysset, sammen med andre tegn, - ja, selve det faktum at han fortsatt er i live, gjør det mulig for Pierre de Craon av

og til å låne fra Violaine hennes eget språk: «Å kor denne verda er fager og kor eg er lykkeleg!» Så lenge vi ikke lar oss henfalle til bitterhet, finnes der for enhver av oss i tidens løp «dager vevet med gledes-tråder på en bunn av smerte),

som Charles Peguy uttrykker det.

Under mitt første sykehusopphold fikk jeg av en barmhjertig samaritan den diktsamling av Paul Eluard som heter «Capitale de la douleur» (Smertens hovedstad). Senere har disse ordene «Smertens hovedstad» slått seg ned i mine drømmer, i dagens matthet og nettenes langtrukketet. Enhver av oss tilhører flere verdener samtidig. Blant de verdener jeg tilhører, finnes der et land hvis hovedstad er Smerten. Man velger ikke selv sin hovedstad! Der har jeg en lang rekke medborgere, både kjente og ukjente. I mørket forekommer det meg at jeg hører Herrens engel modulere: «Han tok våre plager, han bar våre sykdommer» - og, som et slags kontrapunkt, et gregoriansk rekviem hvis toner faller som like mange tårer: Smertens umåtelige hovedstad, smertens umåtelige katedral.

(Artikkelen er med forfatterens tillatelse tatt fra tidsskriftet «Etudes», og er oversatt av Albert Raulin.)

Biskopenes ansvar

«Det oppleves litt banalt å si det, men vår kirkeordning forutsetter faktisk at det først og fremst er biskopene som skal ha det teologiske tilsynsansvar i vår kirke,» uttaler Even

Fougner, nestformann i Den Norske Kirkes Presteforening i anledning «Hognestad-saken». «Det er biskopene som avgjør hvem som kan ordineres til prest i kirken, og det er biskopene som i kraft av sitt tilsynsansvar må ta affære dersom en prest eller en annen kirkelig ansatt med bekjennelsesforpliktelse lærer og forkynner i strid med vår kirkes tro og bekjennelse.»

ARBEIDERBLADET

8

Viktig dokument om økumeniske

De fleste kristne har sikkert oppfattet at det i lengre tid har foregått teologiske samtaler om sentrale lærespørsmål mellom nær sagt alle kirkesamfunn.

Disse samtalenes er enten bilaterale, dvs. at to kirkesamfunn fører samtaler om spørsmål av betydning for begge; eller de er av multilateral karakter, dvs. med flere kirkesamfunn involvert.

I de bilaterale samtalenes hvor den katolske kirke har vært og er med, er det nok samtalenes med anglikanerne, særlig om forståelsen av embedene og den apostoliske suksesjon, og med lutheranerne om forståelsen av forholdet mellom kirke og evangelium og om rettferdiggjørelsen, som har vært av størst teologisk betydning. Men like sentralt har de teologiske drøftinger av sakramentene stått.

Disse samtalenes har vanligvis foregått både på det internasjonale og på det nasjonale planet. Bare ett eksempel skal nevnes her: I 1978 kom den internasjonale, felles katolsk-lutherske teologkommisjonen med et dokument om nattverden (*Das Herrenmahl*). Dette dokumentet er blitt gjenstand for drøftinger i den katolsk-lutherske kommisjonen her i landet som etter tre års arbeid kom med en uttalelse om dette spørsmålet, sett i lys av norske forhold, i april 1982: *Nattverden - Herrens måltid*, utgitt i fellesskap av Kirkens Informasjonstjeneste og Katolsk Informasjonstjeneste. Mange katolikker vil nok bli forbauset over å finne i dette dokumentet at lutheranerne så klart bekjenner troen på Jesu virkelige nærvær i sakramentet, samti-

Ønske om felles organ for anglikanske og katolske kristne

(NØP) Etter et møte nylig mellom anglikanske og romersk-katolske biskoper fra England og Wales er det kommet samstemmig uttalelse om at det bør opprettes et offisielt felles organ for de to kirker. Møtet kom i stand etter initiativ fra de katolske biskopene.

dig som de vil kunne se at det fremdeles gjenstår betydelige vanskeligheter i forbindelse med den katolske fortælsens av nattverden som offerhandling.

Et annet, meget viktig dokument fra de multilaterale, internasjonale læresamtalenes foreligger nå på norsk, under titelen *Dåp, nattverd og embete*, utgitt på Verbum Forlag.

Dette dokumentet har en femti år lang forhistorie som går tilbake til Faith and Orders første konferanse i Lausanne i 1927. Det er resultatet av alle bilaterale og multilaterale samtaler som har vært ført i og mellom Kirkens Verdensråds medlemskirker, som nå teller over 300. I de siste tiårene, etter Det annet Vatikankonsil, har også Den katolske kirke i aller høyeste grad vært en aktiv deltaker i disse samtalenes, til tross for at vår kirke ikke er medlem av Kirkens Verdensråd.

Det som dette såkalte Lima-dokumentet gir oss, er derfor det vi kunne kalle et snitt av det som stort sett hele Kristenheden kan si sammen om så sentrale spørsmål som kirkens to hovedsakramenter og embedene. Prof Ivar Asheim, i forordet til den norske utgaven, kan derfor med rette kalle

Flertall for kristendoms-kunnskap

75 % av det norske folk ønsker at barn skal få kunnskap om kristendommen i barnehagene. Dette viser en opinions-undersøkelse som ble lagt fram på Geilo-møtet, der 11 misjonsorganisasjoner innen Den norske kirke var samlet i januar.

CHURCH OF NORWAY NEWS

læresamtaler

Lima-dokumentet en kirkehistorisk begivenhet, og han legger til: «Antakelig må man tilbake til oldkirken for å finne et sidestykke til at tilsvarende sentrale læredokumenter er blitt underskrevet av offisielle representanter for en så stor del av kristenheten».

Det er viktig å understreke at Lima-dokumentet ikke er et såkalt konsensusdokument, dvs. det er uttrykk for enhet i det som sies, men ikke for full enighet. Det er uttrykk for en viktig etappe på veien mot enighet. Man kaller det et konvergensdokument, dvs. det trekker opp linjer som man vet går mot samme mål, men det er et mål som ikke er nådd, og som man i mange spørsmål ikke engang kan skimte.

Av den grunn vil selvsagt alle kirkesamfunn finne dokumentet mangelfullt fordi ingen vil finne at det sier alt. I så måte er det utilfredsstillende. Men samtidig er det en uhyre tilfredsstillende og oppmuntrende erfaring å se *hvor langt* man tross alt er kommet, når hele kristenheten, tross all splittelse, kan si *så meget* sammen.

Selvsagt er alle klar over at alle problemer som angår kirkens enhet ikke løses ved slike

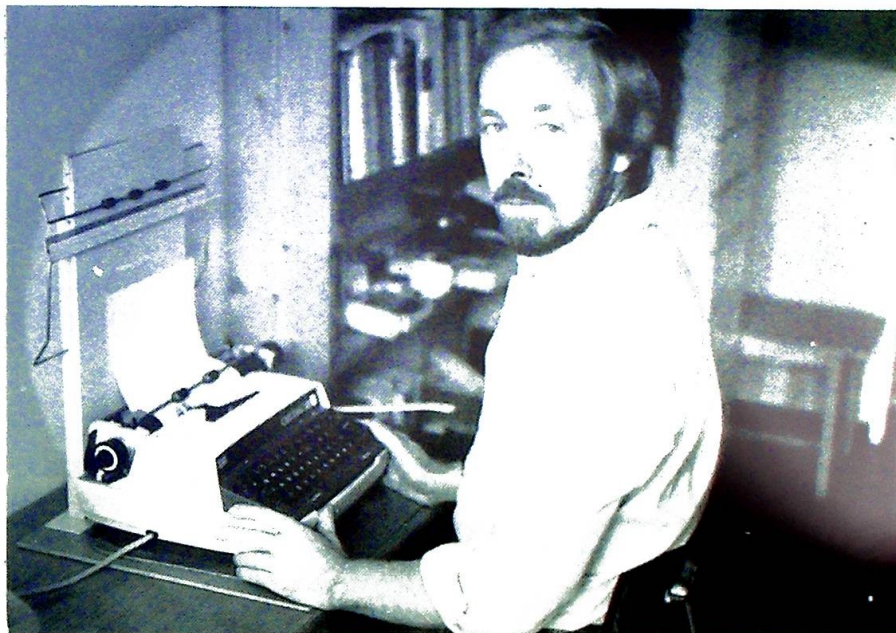
Katolikker og reformerte enige om atomvåpen

(NØP) Katolske og reformerte kirkelige sendemenn har funnet at de to kirkesamfunnene stort sett er enige i mange kontroversielle etiske problemer omkring kirke og stat. «Uttalelser fra både katolsk og reformert hold viser en tiltagende skepsis like overfor atom-

våpen,» ifølge dr. Eugene J. Fisher, ved et katolsk økumenisk senter i USA. «Kirken har derfor en klar forpliktelse til å sørge for at kirkefolket får en kunnskap om disse spørsmålene som setter dem i stand til å ta del i en prosess hvor spørsmålene ikke bare diskuteres, men ender i vedtak av vidtrekkende betydning.»

av Per Bjørn Halvorsen

9

læresamtaler alene. Like viktig er det praktiske samarbeide og den personlige kontakt på grunnplanet i kirkene. På det området er vi her i landet kommet sørgelig kort.

Men de teologiske spørsmål er heller ikke noe som bare skal overlates fagteologene - de berører i høyeste grad grasrota i menighetene. Ja, dersom teologenes arbeider ikke blir tatt imot i lokalmenighetene, vil de ha liten eller ingen effekt på lang sikt. Derfor ville det være å ønske at dette dokumentet kunne bli gjenstand for samtaler i kristne, økumenisk interesserte miljøer rundt om i landet. Til hjelp i slikt arbeid

har Den norske kirkes presteforening utarbeidet et studiehefte som kan fåes ved henvendelse til Kirkens Hus, Underhaugsveien 15, Oslo 3.

Det er all grunn til å lykkes ønske det tidligere Andaktsbokselskapet, Norges nest eldste forlag (grunnlagt 1816), både med ansiktsløftningen som Verbum Forlag, og med utgivelsen av Lima-dokumentet som en delikat trykksak. Forlaget markerer dermed en åpenhet overfor brede, kirkelige spørsmål som sikkert vil være til stor velsignelse og gagn for det kirkelige liv her i landet.

Dåp, nattverd og embete.
Verbum Forlag 1983

Niels Steensen blir saligkåret
Ved årsskifte 83/84 har biskopen av Osna-
brück, Helmut Hermann Wittler, kunngjort
at prosessen for Niels Steensens saligkåring,

som ble påbegynt i 1977, nå nærmer seg sin
avslutning.

Niels Steensen, født i København 1638,
var fra 1677 apostolisk vikar for de nordiske
misjoner. Han er ikke minst kjent for sin
innsats på det naturvitenskapelige område.

Kardinalkollegiet i Roma har enstemmig
gitt sin tilslutning til forslaget om saligkåring
av Niels Steensen. KNA

Det lutherske verdensforbund
(CNI) Det lutherske verdensforbund avhol-
der generalforsamling i Budapest i
juli/ august i år. Den norske regjering har
nå utnevnt en delegasjon fra Den norske
kirke med biskop Andreas Aarflot som leder.
Han har i denne sammenheng vært nevnt
som etterfølger av biskop Josiah Kibira som
president for verdensforbundet.

10 Aslaug Espe

*Et halvt hundre år er gått
siden filosofen Edith Stein
konverterte fra
jødedommen
til katolisismen
og ble karmelitt-nonne.*

*I 1942 ble hun arrestert og
ført til konsentrasjonsleiren
i Auschwitz.*

*- Interessen for denne
særpregede kvinne-
skikkelsen har i vår tid vært
stadig økende, ikke minst
etter at biskopene i Bayern
ba paven om å saligkåre
henne.*

*Aslaug Espe, som har
besøkt klostret der Edith
Stein trådte inn i, forteller
her om hennes vei til
kristendommen, til den
katolske kirke, til klostret -
og til døden i Auschwitz.*

EDITH STEIN OG VEIEN

Edith Stein vokste opp i byen
Breslau i Tyskland (nå Wroc-
law i Polen). Hennes mor var
dypt religiøs: en sterk tro og en
stor trofasthet mot synagogen
satte dype spor i datterens
sinn, allerede mens Edith var
barn. Likevel skulle Edith
komme til å forlate den jødi-
ske tro. Allerede som femtenå-
ring skriver hun: «Helt bevisst
og av egen fri vilje sluttet jeg å
be, men jeg levde med overbe-
visningen om at noe stort ven-
ter meg».

Lengsel etter sannhet

Selv om hun betraktet seg
som ateist, ble studieårene en
intens leting etter sannhet.
Mer og mer ble hun dradd
mot et filosofisk miljø, og filo-
sofien ble etterhvert hennes
arbeidsfelt. Det var mens hun
studerte og arbeidet ved uni-
versitetet at hun begynte å
nærme seg Den katolske kirke.
Etter sitt møte med den katol-
ske filosof Max Scheler skriver
hun at «han formidlet troen
med hele sitt vesen, og for meg
betydde dette å få kontakt med
en verden som inntil da hadde
vært ukjent for meg. Selv om
det ikke var meg bevisst, var
min sjel som en jord uten
vann, - som lengtet etter Sann-
hetens levende vann. Jeg

hadde ennå ikke begynt å be,
men denne lengselen etter
sannhet var jo i seg selv en
bønn.»

Da første verdenskrig brøt
ut, forlot hun universitetet
sammen med en av sine nær-
meste filosofvenner for å
arbeide blant de sårede. Hen-
nes medarbeider, som selv var
troende, døde kort etter. Edith
oppsøkte hans kone og ventet
å møte et menneske i stor sorg
og fortvilelse. Til sin forund-
ring møtte hun en oppreist
kvinne, et menneske fylt av
livsmot, som helt og fullt levde
på Guds løfter. «Det var mitt
første møte med korset og den
guddommelige styrken det gir
dem som bærer det», skriver
Edith senere. «For første gang
så jeg kirken for meg, kirken
født av Kristi forsonende li-
delse, som er sterkere enn dø-
den. Jødedommen bleknet og
Kristus strømmet innover
meg, Kristus i korsmysteriet.»

På besøk hos noen protes-
tantske venner fant hun en
dag i deres bokhylle Theresa
av Avilas selvbiografi. Hun
leste boken til ende og lukket
den med ordene: «Dette er
sannheten.» Dagen etter leste
hun et par bøker om katolsk
tro. Deretter gikk hun til en
katolsk kirke og bad om å bli
døpt. Hun kom til kirken idet

Perspektivet ble flyttet

«Noe av det mest verdifulle i det å tro på Gud er at det er så uendelig mye annet man slipper å tro på,» - sier pater Kjell Arild Pollestad i et intervjue «Vårt Land» nylig hadde med informasjonssekretæren i Den katolske kirke.

«Jeg husker mitt første møte med en katolsk gudstjeneste. Der var det blant annet en setning i liturgien som åpnet et nytt pers-

pektiv for meg. I bønnen etter Fadervår, før kommunionen heter det: Se ikke på våre synder, men på din kirkes tro. For meg ble dette møtet avgjørende, perspektivet ble flyttet fra dette om jeg kunne tro eller ikke til det store troende fellesskap - hvor en kan tenke seg at den enes tro dekker over en annens vantrø.»

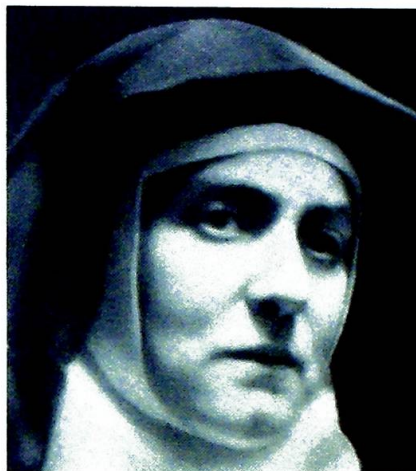
Kvinnelig general-sekretær (NØP) Pastor Birgit Karlsson er utpekt til å overta etter pastor dr. David H. Lagergren som general-sekretær for Baptist-Unionen i Sverige. Hun er den første kvinne som blir utpekt til en ledende stilling i et baptist-samfunn.

TIL KORSET

messen skulle begynne. Senere skriver hun om denne opplevelsen: «Det var første gang jeg var i en katolsk kirke, men ingenting var fremmed for meg. Jeg forstod selv de minste seremonier.» Endelig hadde hun funnet sannheten som hun hele livet hadde lengtet etter.

Karmel

Møtet med Theresa av Avila og Karmel innebar for Edith Stein å møte også sin egen vei, sitt eget kall. Snart ble det klart for henne at hun skulle tre inn i Karmelitt-ordenen. Hun var villig til å forlate alt hun var knyttet til, vennene og filosofien, og leve et liv i fattigdom og bønn. Helst ville hun tre inn i ordenen straks, men hennes skriftefar rådet henne til å vente. I denne tiden foreleste hun ved forskjellige undervisningssteder og skrev noen av sine mest kjente filosofiske verker. Samtidig begynte hun mer og mer å leve et «ordensliv» utenfor klostermurene. Daglig tilbragte hun flere timer i bønn. Hun visste at det var i Karmel hun skulle leve, men i Karmelitt-klostret i Köln møtte hun på nytt motstand. Priorinnen mente at Edith hadde en så stor opp-

gave å gjøre i verden at hun frarådet henne å oppgi denne oppgaven. Men Edith svarte: «Det er ikke menneskelig aktivitet som kan hjelpe oss, men Kristi lidelse. Jeg ønsker å ta del i denne lidelsen.» Så forlot hun all berømmelse og begynte å leve et skjult liv i bønn for menneskene. I Karmel tok hun navnet Teresa Benedicta av Korset.

En veiviser?

Men Ediths liv var i fare. Hun var jøde, dessuten hadde hun i flere år undervist, og hennes ord, - de skrevne såvel som de talte, - var en trussel mot regimet. Hun var klar over at klostermurer ikke var noen beskyttelse. «Det er korsets skygge som faller over mitt folk. Om de bare kunne se det!» Hun visste hvilken

skjebne som ventet henne. En kvinne som ofte hadde bedt i samme kirke som Edith Stein, fortalte om henne: «Hun kunne be i timevis foran en statue av Maria, smertenes mor. Jeg forstod ikke dette, - men kom til å tenke på at kanskje hadde Gud latt henne få vite at hun skulle gå en lidelsens vei.»

Tiden i klostret ble en forberedelse til denne lidelsen. Hun ble senere ført til Auschwitz sammen med hundrevis av andre jøder. «Kom, la oss gå for vårt folk!» var hennes siste ord. I leiren tok hun seg av barna og ga støtte til de mest desperate og hjelpeløse. Hun utstrålte en stor fred som grep mennesker omkring henne.

Mer enn noensinne trenger vi i dag å minnes Edith Stein. I en verden av krig og undertrykkelse trenger vi å kjenne til dem som har gått i døden for freden og for et folk som holdt på å bli utryddet. «Jeg ønsker å gi mitt liv som et offer til jødernes omvendelse.» Disse ordene ble funnet etter hennes død. Man hører så mange - og ofte så lettvinde - ord om tro og fred. Ediths vei til tro, - gjennom lidelse, frem til freden, var ingen lettvinde vei. Kanskje kan hun bli en veiviser? ●

40-års-jubileum for den første kvinnelige anglikanske prest (NØP) I januar var det 40 år siden den første kvinne ble ordinert til prest i Den anglikanske kirke. Jubileet ble feiret med festgudstjeneste i Westminster Abbey, og tilstede

ved messen var pastor Lee Tim Oi fra Hong Kong. Det var nemlig hennes jubileum som ble feiret. - Det var den desperate mangel på prester under annen verdenskrig som foranlediget Lee's ordinasjon. Etter krigen ble prstegjerringen igjen stengt for kvinner. Først i 1971 fikk pastor Lee følge av med-søstre.

Paven på TV i Italia.

I et budskap på 30 års-dagen for opprettelsen av det nasjonale TV-selskapet i Italia, RAI, ber paven om objektivitet og oppriktighet hos alle dem som arbeider i fjernsyn.

CATHOLIC HERALD

12

Moder Teresa i Calcutta og broder Roger, prior i Taizé, har sendt ut et felles opprop, nylig publisert i det svenske katolske tidsskrift «Signum». Vi gjengir et utdrag.

Brede belter av åndelige ørkenner brer seg ut over vår verden. Ungdom preges av gjennomtrengende tvil. Tillit til Gud ligger utenfor deres rekkevidde, fordi de aldri har kjent tillit til sine egne: Alle avbrutte forhold har gitt dype sår i barne- og ungdomsår. Derav skepsis og motløshet: Har livet egentlig noen mening?

I Calcutta finnes offentlige hjem for døende, - i Vesten befinner mange unge seg i usynlige dødens venterum. Mange foreldre forsørger sine barn materielt, men er ofte uten fellesskap med sine barn. Mange unge leter nostalgisk etter det de har mistet. I små grupper forsøker de å gjøre erfaringer, de lar seg gjerne tilpasse de mest esoteriske former, hovedsaken er å oppleve fellesskap. Og foreldre må se

De rikes fattigdom

at deres barn glir bort fra dem, til tross for at de har gitt dem av sitt aller beste.

Bruddet mellom generasjonene viser seg også i andre sammenhenger: mange gamle avslutter sitt liv som meget ensomme mennesker. Selv om de har alt de trenger, materielt sett, virker det som om de ikke har annet å gjøre enn å vente på døden. Mens de gamle jo har større muligheter enn andre til å hjelpe sine medmennesker uten egoistiske b hensikter.

I en tid med istykkerslåtte forhold og voldsomme oppbrudd våger vi å komme med et opprop til mennesker i alle aldre:

Ønsker dere å være levende mennesker, ikke halvdøde, søk Jesus, den levende! Søk ham, selv om dere tror at dere har mistet ham. Hos ham finner

dere kjærlighet, fred, tillit. Da lønner det seg å leve.

Vi kan alle bli fredstifere der vi er. Vår bolig - den være aldri så liten - skal være som Marias hus i Nasaret, et sted der man er til for andre. På sine gamle dager gjentok evangelisten Johannes igjen og igjen: Gud er kjærlighet. Der Gud er, der er kjærligheten. - La oss bære Jesus kjærlighet ut til dem som er ensomme, som sørger, som er syke eller som ikke har lykket i livet. Da vil mange unge - og mindre unge - kunne skape grunnlag for fred og forsoning, en fred og forsoning som er livsviktig ikke bare for de troende, men for hele den menneskelige familie.

Fra «Ett gemensamt opprop från moder Teresa av Calcutta och broder Roger, prior i Taizé». Fork.

Pavebudskap til Verdens Fredsdag

I anledning Verdens Fredsdag som ble høytideligholdt i januar i år, ble det sendt ut et budskap fra Johannes Paul II. Det heter her at politikkerne og de som er med på å danne den offentlige opinion, har et særlig ansvar

for fredsarbeidet. De, - mer enn andre - må bli overbevist om det irrasjonelle i krig og at en fredelig løsning av konflikter er den eneste etiske, menneskeverdige rettesnor.

L'OSSERVATORE ROMANO

Sindre-Jacob Bostad

De fattiges rikdom

«I samband med 750-årsminnet om fransiskanarane sitt kome til Sverige har pater Henrik Roelvink gjeve sitt andre tilskot til vår nordiske Franslitteratur. Det fyrste var ein publikasjon på svensk av Frans av Assisi sine eigne skrifter (Katolsk Bokförlaget, Uppsala 1979). Denne gongen gjeld det eit verk som i hovudsak tek føre seg idégrunnlaget åt Den Heilage Frans og den fransiskanske familien. På denne måten skil boka seg frå annen liknande litteratur ved å vere mindre biografisk, og forfatteren har forsøkt å gi ei samla og systematisk skildring av dei idéane som bar og leidde den heilage mannen.»
- Sier Sindre-Jacob Bostad, domini-kanar og student i Strasbourg.

Boka er inndelt i seks kapitler med eit oversiktleg innhaldregister. Forfatteren tek oss først med til Assisi på 1200-talet og let oss verta kjende med dei sosiale og kyrkjelege tilhøva i Frans si samtid, der han dreg paralleller til det 20. årh. Vidare tek han i andre kapitlet føre seg fattigdomstanken. Så eit kapittel om brorskap. Eit neste kapittel om kyrkjeinstitusjonen; om kyrkjekritikk og truskap, om lydnad og fridom, om økumenikk blant kristne. Den fransiskanske lekmanstrøsla er omtala i eit eige kapittel. Til sist fører forfatteren oss inn i

den andelega samanheng, om Anden som drivkraft, om bøn og om Kyrkja sin liturgi. I det heila gir han oss eit nokså oversiktleg bilete på ein andeleg tradisjon og eit sosialt engasjement i verda; i fortid, no tid og framtid.

Den Heilage Frans oppmodar oss til å gjere vårt ytterste for å fylgje Kristus; til å leve eit evangelisk liv. Her får *fattigdomen* ein sentral plass. Han peikar på den fattige Nasarearen, Jesus, som gjorde seg fattig i solidaritet og samkjensle med dei små i samfunnet. Dette var vegen å gå for Den Heilage Frans; via fattigdom, audmjukskap og tenestevilje som sosial grunnrelasjon åt medmenneska. Denne fundamentale innstillinga til fattigdomen er naudsynt som føresetnad for å kunne skape eit reelt brorskap blant menneska. Dette broskapet er igjen føresetnad for å bøte på uretten som eksisterer. Frå uretten må rettferd skapast. Mellom rettferd og fred er bindeleddet klart; det kan ikkje skapast fred utan at rettferd er til stades. Rettferd er ein naudsynleg føresetnad for fred.

Korleis fattigdomsidéalet skulle tolkast har skapt mykje strid og splitting innan Fransiskanarordenen. I hovudsak

har det gjelde spørsmålet om å finne balansegangen mellom *indre* og *ytre* fattigdom. I det ytre kan fattigdomen kanskje karakteriserast som *måtehald* i forholdet til materielle ting. Samstundes peikar forfatteren på at blikket må vere fest mot dei fattige landa og at vi i den rike verda tek parti og forsvarar minoritetar og utstøtte. På Det andre Vatikankonsilet avgjorde til dømes eit fleirtal av biskopane at Kyrkja skulle stelle seg på dei fattige si side. Dette har også stendig kome til uttrykk sidan (til dømes i Puebla-dokumentet). I det indre er vegen at («. . .) vi måste (. . .) lösgöra oss från hämningar och bindingar som hindrar oss från att bli helade». I det heile er det viktig å ha føre seg rikdomen sine fårar, som til dømes blindskap, makt- og vinningshug. «I vårt konsumtionssamhelle», seier forfatteren, «blir tingen ofta surrogat for de mänskliga relationerne. Genom att själva avstå från överflödiga saker och genom att vara öppna för våra medmänniskor och skapa gemenskap med dem hjälper vi dem till en annan och sannare värdering av de materielle tingen. Vi behöver da inte längre kompensera vår ensamhet och vår andeliga fattigdom med

Norsk kandidat til Nobels
fredspris foreslått av mor
Teresa

Dr. teol. Olav Hodne, kjent misjonær og leder av hjelpearbeid blant flyktninger i India, er foreslått som kandidat til Nobels fredspris. Det er mor Teresa i India, som har sendt Nobelkomiteen dette forslag.

14

materielt overflod.»

Om konflikten mellom fri-
dom og lydnad i den institu-
sjonelle kyrkja seier forfatta-
ren: «Visst forminkas min
valfrihet» men samstundes
«(. . .) kan lydnad vara nyttig
och leda mig til större inre fri-
het, ty lydnad befriar mig från
bindingar til min egen be-
kvemlighet eller min egen
redsla.» Han siterer Augustins
ord: «intimior intimo meo»
(Gud er nærare meg enn eg
sjølv).

Det er i det heile ei innhalds-
rik bok. Kanskje hadde forfat-
taren vore tent med eit meir
avgrensa emneområde, som
kunne ha vore djupare utgre-
idd. Det han seier kan stund-
dom virke noko parolemessig.
Samstundes har ei slik over-
siktsframstilling sine klare for-
delar ved sin idé- og perspek-
tivrikdom. Difor er det alt i alt
ei inspirerende og inspirert
bok pater Roelvink her har
gjeve oss, både som disku-
sjonsgrunnlag (med ein allsi-
dig dokumentasjon), og som
kjelde til engasjement og liv.

Henrik Roelvink
Den fattigas rikedom -
om franciskanskt liv
Katolks Fokforlaget 1983

Verdenskonferanse om
religion og fred

Den fjerde verdenskonferanse om religion og fred vil finne sted i Nairobi i 1984. Den første konferansen var i 1970. - Den omfatter representanter for bl.a. buddhisme, konfucianisme, hinduisme, jødedom, islam og kristendom.

Konferansens formål er å gjøre regjeringer og politisk ansvarlige oppmerksomme på menneskehetens felles problemer. Generalpresident er mgr. Angelo Fernandes, erkebiskop av New Delhi.

KNA

Mette Nygård

LEVETID

*«Levetid —
artikler om sykdom og død»
av Hallvard Rieber-Mohn
er samlet og utgitt
av Kjell Arild Pollestad.
Til tross for den
oppmuntrende tittelen,
forsterket ved en
smilende pater på omslaget,
ser undertittelen
pessemistisk ut.
En legger boken til side
uåpnet i noen uker
mens en samler seg til dyst
for å anmelde den.
Så er boken naturligvis
først og fremst så morsom
at en bent frem i befippelsen
får lyst til å bli syk.*

I de første artiklene gir Rieber-Mohn sin burleske humor fritt løp. Samtidig får han satt fingeren på så mange psykologiske trykk-punkter i lege-pasientforholdet at boken med fordel kunne gå inn i pensum i det forsømte faget legeetikk for medisinerere. Heldigvis ser det ut til at han nådde frem til rett mottager med kåseriet «Den kjære lege», holdt i Det norske medisinske selskap i 1971. Her peker han på et fenomen som blir mer

og mer aktuelt i vår medisinske hverdag: «Det er ikke desto mindre et alvorlig problem hvorvidt ikke medisinen, fanget i sin egen spennende teknisitet, sine lovende muligheter, kan ende med å bli sin egen lukkede verden - rettfærdiggjort i seg selv og sin funksjon, avskåret fra sin primært tjenende hensikt i menneskeheten.» (s. 33).

For en som er ansatt innen helsevesenet, hvor kampen med og mot datamaskinens krav paradoksalt nok tar stadig mer av arbeidstiden, synes utsagnet å ha rent profektiske dimensjoner. Men Rieber-Mohn har også kloke observasjoner om legens betydning for pasienten (og vice versa!) både fra kollegaens - prestens - synsvinkel, og fra pasientens.

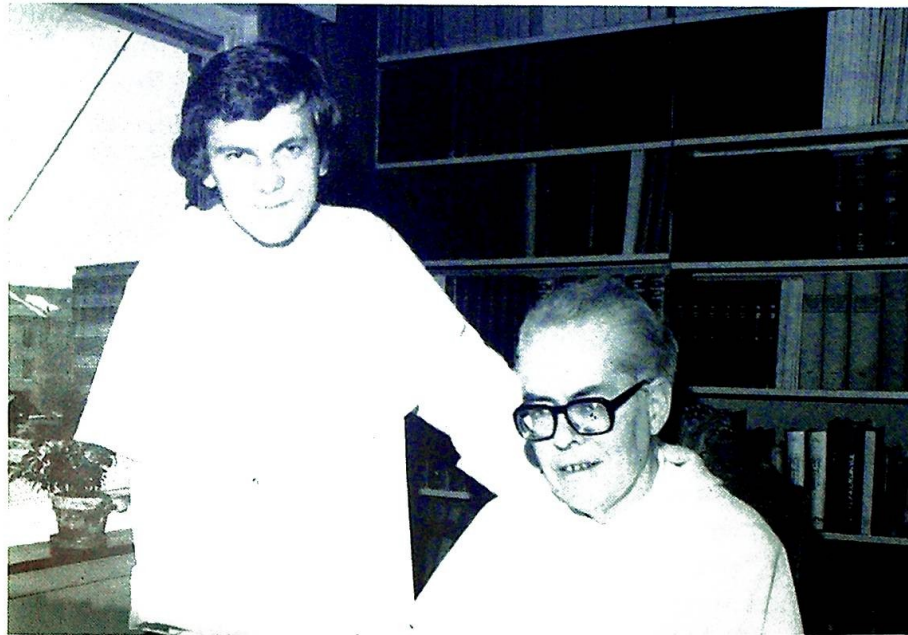
Hans kristne engasjement løper som en renning gjennom hele boken og bringer tanken hen på en av hans egne treffende valg av boktitler: «Menneske først, kristen så». Mon det ikke går begge veier? Den sentrale artikkelen i boken er etter mitt skjønn «Kirken og de syke», publisert i «Ånd og liv» allerede i 1962. På femten korte sider får han konsentrert kirkens lære om lidelsens mysterium, om hvorledes den kan gi mulighet for

To bøker - to syn på Luther

To bøker om Martin Luther i jubileumsåret 1983 markerer seg, skriver Per Lønning. Det gjelder Finn Thorn's «Luther i mitt liv som katolikk» og Carl. Fr. Wisløff's «Martin Luthers teologi».

Mens pater Thorn går inn for større forståelse mellom den katolske kirke og lutherdommen, presenterer professor Wisløff en skarp anti-katolsk profil og fjerner seg fra samtidens Luther-forskning, ifølge Per Lønning.

CHURCH OF NORWAY NEWS

menneskelig vekst eller forfall. Det er kirkens lære slik en husker fra før at den er, men slik en sjelden får lese den i klartekst, plassert midt i dagliglivets tilskikkelser. Han går også inn på styrken i de sykes sakrament når den kroppslige svakhet i feberen, utmattelsen, smerten truer med å bryte ned ånd og sjel.

Artikkelen får en til å undres om ikke de sykes sakrament nå i langt høyere grad enn før også bør komme pasienter med psykiske lidelser til gode. Det er selvsagt at psykisk lidelse utgjør en like stor trussel mot sjelelig vekst som fysisk sykdom. Rieber-Mohn

nevner ikke dette spesielt, men det ligger i teksten og vel også i kirkens lære, utfra tankegangen at «lidelse er skjebnefellesskap med Kristus».

Denne artikkelen alene gjør boken verd å lese.

Men han har også viktige ting å si om døden, livets uadskillelige følgesvenn. Som for eksempel et pro memoria for alle: «Døden er ikke noe vi improviserer når det blir aktuelt». Han minner oss om at det er den bokstavelig talt visse død som på sett og vis gir livet mening, at livet berikes gjennom vår bevissthet om døden. Glemmer vi den, blir tilværelsen tom. «Livet som selvfølge - det blir kjedelig. - - I denne

Katolsk bispesete uønsket i Genève

Av forskjellige grunner ønsker ikke protestanter i Genève at det opprettes et katolsk bispesete i byen. Som en av grunnene anføres at et slikt katolsk «høysete» ville skade det økumeniske arbeide. Det er den nasjonale protestantiske kirken i Genève som uttrykker dette, melder Norsk Økumenisk Pressebyrå.

15

korte gjesterolle blant andre mennesker, forundret ruslende noen år gjennom natur og kultur, før vi igjen forsvinner i den store glemsel, tror jeg det ikke bare er tragisk, men en synd mot lyset å kjede seg» (s. 118).

Hele boken, med artikler fra 1962 til 1978, er et bevis for at pater Rieber-Mohn levet som han lærte, d.v.s. at han levet med døden i tankene.

I alle beskjedenhet gav han sin egen vurdering av sine skrifter om sykdom og død da han lå på dødsleiet: «Nå skulle jeg ha skrevet mye klarere og bedre om det». For oss andre er det han har skrevet klart og godt nok.

Hallvard Rieber-Mohn:

Levetid - artikler om sykdom og død.

Cappelen's forlag, 1983

R.I.P.

Vår kjære søster
ANNE-MARIE HOLM OTTERSEN
døde på Grejsen
den 22.01.84
i en alder av 85 år,
etter 61 års klosterliv.
Vi anbefaler vår avdøde medsøster
til de troendes forbønn.

ST. JOSEPHSØSTRENE

Amerikanske katolske biskoper kritiserer Reagans økonomiske politikk (NOP) I et hyrdebrev som nå forberedes, kommer de amerikanske katolske biskopene med en rekke forslag til endringer av den økonomiske politikken i landet. Biskopene vil

ha et effektivt hjelpeprogram for de fattigste innbyggerne og en økning av bevilgningene til sosiale tiltak. De vil ventelig gå inn for at staten skal spille en mer aktiv rolle på det økonomiske område, både som arbeidsgiver og som planlegger. Trolig vil biskopene også be det offentlige skape flere nye arbeidsplasser for å redusere antallet arbeidsløse i USA.

USA-Vatikanet

Etter et avbrudd på 115 år har USA nå gjenopptatt offisielle diplomatiske forbindelser med Vatikanstaten. Dette skritt blir betegnet som en honnør til Johannes Paul II's innsats for fred og forsoning i verden. Videre er det kjent at Reagan-administrasjonen legger vekt på gode forbindelser med Vatikanet.

16 HILDE E. RUD

Norsk katolikk i Fatima

En smal, kronglete vei
slynger seg oppover
fjellsidene:
vår turistbuss ruller
med kurs for Fatima.
Endelig skal jeg få
oppleve denne
portugisiske
pilegrimsbyen.
Hvordan vil møtet
med dette
valfartsstedet arte seg?
Det er ikke bare med
glede og forventning
jeg nærmer meg
Fatima, men også med
en viss spenning og
skepsis.

Lourdes - et møte med verdenskirken

For 25 år siden - som fersk konvertitt - hadde jeg møtt et annet berømt pilegrimssted: Lourdes. Det var i 1958, under feiringen av hundreårs-minnet for åpenbaringene. I løpet av vinteren 1858 hadde den fjorten år gamle Bernadette Soubirous opplevd å se Maria - gjentatte ganger - ved en grotte i nærheten av Lourdes. Dermed begynte en ny tid for denne lille, pyreneiske landsbyen, - med årene er den blitt en turist- og pilegrimsby av dimensjoner.

Mitt opphold i Lourdes ble et møte med verdenskirken. Her kom katolikker fra alle kanter for å be og gjøre bot. Kristi nærvær og de troendes fellesskap ved de store friluftsmessene utenfor basilikaen gjorde et sterkt inntrykk på en nyomvendt. I lysprosjonen med tusenvis av pilegrimmer i sang og bønn følte man styrken ved å tilhøre en verdenskirke. Ved grotten, i samvær med de syke - fulle av håp, ble man selv styrket i håpet og troen. Disse inntrykkene var med på å prege mine første år som katolikk.

På 25 år har meget forandret seg, både i kirken og

for oss katolikker. Det annet Vatikankonsil med mange reformer ligger mellom mine besøk på de to valfartssteder. Gamle andaktsformer som rosenkransbønnen og korsveien brukes sjeldnere og sjeldnere, og i økumenikkens tidsalder er vi en smule reserverte for å vise altfor stor ærefrykt for Maria. Derfor stilte jeg meg gang på gang dette spørsmålet: Ville Fatima bli en like rik opplevelse som Lourdes hadde vært for 25 år siden?

Oppfordring til bønn og bot

Historien om Fatima er kort fortalt denne: 13. mai 1917 fikk tre barn, - Lucia, Jacinta og Francisco - se jomfru Maria mens de var ute og gjette ved et sted kalt Fatima. Den 13. i hver måned fra mai til oktober skulle jomfruen vise seg for barna. Siste gang, - 13. oktober - var sytti tusen mennesker samlet på stedet i øsende regnvær. Denne gang var det bare Lucia som så «damen», men det som gjorde størst inntrykk, var det såkalte «solmiraklet». Mens det var som mørkest under regnværet, brøt plutselig solen frem. Som et ildhjul nærmet den seg jorden for med ett å stå stille. Alle tilstedeværende ble livredde, det

Pave-poesi og jazz-musikk

At vår nåværende pave har vært produktiv på poesiens område tør være kjent for mange. Vatikanet har tidligere publisert dikt av den polske biskop Karol Wojtyla. Nå har italienske jazzmusikere laget musikk til en rekke av diktene.

Instrumental-innslagene blir utført på klaver, gitar og andre strenge-instrumenter

- og elektronisk synthesizer. Snart vil det hele bli utgitt på en lp-plate. Diktene synges på italiensk av en kvinnelig vokalist: Paola Orlandi. En velkjent amerikansk vokalist, Sarah Vaughan, har allerede planlagt en engelsk-språklig versjon.

Hva mener paven selv om prosjektet? «Vi har ennå ikke hørt noe direkte fra ham», sier en av komponistene, Tito Fontana, «men vi tror nok han vil like det.»

CATHOLIC HERALD

brøt ut panikk i mengden, men da ingen tragedie inntraff, falt sinnene litt etter litt til ro.

Det får være opp til hver enkelt å tro - eller ikke tro - på disse miraklene. Hovedsaken er det sentrale i det såkalte Fatima-budskapet: madonnaens oppfordring til å be og gjøre bot. I alle åpenbaringene er det spørsmål om bønn. «Be rosenkransen hver dag!» var hennes stadige oppfordring. (Deler av budskapet, kalt Fatimas hemmelighet, er ennå ikke offentliggjort. Dokumentene oppbevares i Vatikanet.)

Etter 13. oktober 1917 var det slutt på åpenbaringene. To av barna, Jacinta og Francisco, døde kort tid etter, mens hovedpersonen, Lucia, som senere gikk i kloster, ennå lever. Det gikk ikke lang tid før Fatima med kirkens velsignelse ble et populært valfartssted. En basilika ble bygget med en stor åpen plass foran, hvor flere hundre tusen samles til messe den 13. hver måned i sommerhalvåret. Stedet for åpenbaringene er markert med et åpent kapell - Capelinna. Her er det stadig fullt av pilegrimer som ber sin rosenkransbønn foran madonna-statuen.

Fra mai til oktober 1917 viste jomfru Maria seg syv ganger for disse tre portugisiske barna - Lucia, Jacinta og Francisco. «Be rosenkransen hver dag!» var den stadige oppfordring hun gav.

Nyttårs-budskap 84

Biskopen av Hildesheim, Josef Homeyer, pekte i sin nyttårspreken på Europas forpliktelse overfor resten av verden. De øvrige verdensdeler, sa biskopen, venter ikke bare økonomisk og teknisk hjelp, men også rettledning når det gjelder religiøse og moralske verdier.

I sitt nyttårs-budskap uttalte biskopen av Osnabrück, Helmut Hermann Wittler, at mennesker av i dag, særlig den yngre generasjon, er fylt av fortvilelse og håpløshet ved tanken på de moderne utslottelsesvåpen. Menneskeheten kan ikke løses fra denne situasjon ved forhandlinger om tekniske problemer. Det er menneskenes hjerter som må forandres.

KNA

«Pilegrimsveien»

Noe av det som gjør sterkest inntrykk, er «pilegrimsveien». De frommeste blant pilegrimene kommer krypende på sine knær. Denne botsgangen starter et par kilometer fra kirken, og ved fremkomsten er knærne ofte både såre og blodige. Med rosenkransen i hånden og under stadig bønn sleper de seg frem det siste stykket over den enorme plassen, ofte i stekende sol, frem til målet: kirken.

- I mitt reisefølge var det bare protestanter, og det som beveget dem mest, var nettopp dette synet av dyp fromhet og religiøsitet. - For meg personlig var nok høydepunktet messen i basilikaen. Her var det stappfullt, bare ståplaser ledig. I dette kirkerommet stod vi - katolikker fra alle verdenshjørner - samlet rundt alterbordet til offer og bønn.

Men Fatima er mer enn kirken, plassen og kapellet. Det vrimler av religiøse institusjoner, hospitser og hoteller, som skal huse de mange tusener som kommer hit hvert år. Men ikke alle har råd til å spise på restauranter eller bo på hoteller. Mange av de portugisiske

familier, som ofte avlegger Fatima flere besøk i året, må nøye seg med enklere former. På skyggefulle plasser i furuskogen, som omgir Fatima, slår de seg ned med telt og nistekurv.

Som i Lourdes - så her i Fatima: man unngår ikke butikkene og bodene med alle slags religiøse artikler. Her er et kolossalt utvalg av kulepennner med Fatima-madonnaen, sigarettene med hennes bilde, plastmadonnaer i de grelleste farver, medaljonger, «fromme» bilder og rosenkranser i alle farver og størrelser. Men dette hører også med for å gjøre bildet komplett.

Lourdes - Fatima

Hvilket inntrykk sitter jeg igjen med etter besøket? Er Fatima bare et turistminne, eller har det betydning for mitt religiøse liv? - La det være sagt med en gang: Rent umiddelbart virket ikke Fatima like sterkt som Lourdes. Kanskje har jeg med årene lært meg til å se på slike religiøse manifestasjoner med en viss nøkternhet. Man lar seg ikke så lett rive med som tidligere av sydlandsk fromhet. Hva enten det skyldes etterdønninger etter Konsilet eller alderens tilta-

gende snusfornuft. Likevel har møtet med Fatima satt sine spor på en dypere måte. Man kommer ikke til Lourdes eller Fatima for å bli følelsesmessig beveget. Man kommer til slike steder for å be og tilbe. Hvis vi tror at Kristi mor har vist seg på dette stedet, er det for oss hellig grunn. Da blir det viktig å hylde Kristus i messeofferet nettopp her.

At verden trenger slike religiøse kraftsentra som Lourdes og Fatima, har pave Johannes Paul II understreket ved sine besøk begge steder. Han har også pekt på at Maria bør være et forbilde for alle kristne. For oss diaspora-katolikker kan det være sunt å møte verdenskirken og kjenne at vi er en del av den. Her hjemme er det lett å tape dette perspektivet av syne.

Ofte kan det se ut til at verden i dag står på randen av en storkrig. Da Maria åpenbarte seg for barna, raste den første verdenskrigen. Flere steder på vår klode opplever mennesker i dag krigens redsler. Kanskje burde også vi følge den oppfordringen Maria gav de portugisiske barna: «Be rosenkransen hver dag - at krigen må ta slutt og freden råde i hele verden.» ●

«Hvit» kirke åpner dørene for fargede

(NØP) Ved den siste regionale synode i den sør-afrikanske pro-apartheid-kirken, «Nederduitsche Gereformeerde Kerk» (NGK) ble det fattet viktige vedtak i politiske og rase-messige spørsmål. På flere punkter viser

vedtakene en dreining fra tilsvarende synode i 82. Dette kommer særlig til uttrykk i resolusjoner om åpent medlemskap, gudstjenester for «blandede raser», fordømmelse av rasisme og i spørsmål omkring samfunns-moral.

Det var i 1857 NGK innført raseskille i kirken. Dette førte til at en egen reformert kirke for fargede ble opprettet i 1881.

Paven og økumenikken

Den evangelisk-lutherske kirkeleder biskop Ulrich Wilckens har karakterisert pавens besøk i den tyske lutherske kirke i Roma for jul som en begivenhet av første rang. - Som biskop av Roma har paven dermed - ifølge Wilckens - gitt et forbilde for alle biskoper i Den katolske kirke.

KNA

Tilgivelse som prinsipp i praktisk politikk?

19

«Tilgivelse er ikke noe som settes særlig høyt. Tilgivelse er på mange måter noe hemmelighetsfullt, noe sublimt, mens våre dagers rådende stil mer går i retning av . . . hevneren med det hårde, kolde øye, i retning av en ufølsom nådeløshet. Tilgivelse synes ikke å ligne mye på et verktøy for å overleve i en vond verden. Men det er akkurat det tilgivelsen er.»

Slik slutter artikkelen i Times.

I 1983 - forsoningens år. 1950 år siden døden på korset, 1950 år siden gjenløsningen. I hele 1983 har paven forkynt forsoningens budskap. Bispesynoden i oktober var viet botens, forsoningens sakrament. I desember preket Paven i den tyske evangeliske kirke i Rom. I desember besøkte han Mehmet Ali Agca i fengslet, mannen som forsøkte å drepe ham på Petersplassen i mai 1981.

I 21 minutter satt de sammen, Paven og attentatmannen. Disse 21 minuttene syntes det amerikanske nyhetsmagasinet TIME var så viktige at de ble emne for en hovedartikkel i no. 2 1984. Reportasjen er god og billeddekningen (ved Arturo Mari i L'Osservatore Romano) betagende. Men mest å merke seg, er kanskje TIME's refleksjoner omkring besøket og kjernen i det: «Pavens tilgivelse, en lekse for en forvirret verden.»

TIME hevder at leksen er en utdypning av noe Paven sa i Nord-Irland i 1979: «Vold er ondskap. Vold er ikke akseptabel problemløsning. Vold er mennesket uverdigg. Vold er løgn, for vold står i motsetning til sannheten i vår tro . . .».

Sett fra én synsvinkel, var besøket i cellen i Rebibbia-fengslet en dypt privat samhandling mellom to menn. Det som ble sagt mellom de to, tilhører dem og dem alene: «Hva vi snakket om, forblir mellom oss», sa Paven da han kom ut fra cellen. Fra

Kristne i Sovjet-unionen

Ved årsskiftet forelå det opplysninger - ifølge «Misjon bak Jernteppet» - at over tre hundre sovjetiske kristne er fengslet på grunn av sin tro. Av disse skal 176 være baptister, 39 ortodokse, 31 pinsevenner og 22 romerskkatolske. «Misjon bak Jernteppet» regner imidlertid med at tallet på fengslede troende i Sovjetunionen i realiteten er langt høyere.

20

en annen synsvinkel, var besøket et budskap til verden. Det som skjedde, tilhører oss alle: «Jeg har snakket med ham som med en bror jeg har tilgitt og som har min fullstendige tillit.»

Voldens løgn ble møtt med tilgivelsens sannhet. Men er dette en farbar vei i praktisk politikk? Farbar vel, men ikke uten hindringer. TIME gjør for det første oppmerksom på at nok tilga Paven sin attentatmann, men attentatmannen forblir i fengsel. Og der bør han være, mener TIME. Tilgivelse er noe personlig, justis et samfunnsanliggende, en sak for staten.

Mange samfunn er ute av stand til å tilgi. TIME mener at det marxistiske Russland hører til dem. Likeledes det nåværende regime i Iran, tross for at Profeten lærte at «Gud er med dem som legger bånd på seg». Det samme er tilfelle der blodhevnens logikk hersker. Å tilgi sin fiende, betyr å forråde sin far og sin bestefar og sin oldefar og å vanvære de ofre de har ydet. Å tilgi er der forræderi, å glemme kan ikke unnskyldes. Men det låser fast i en ond sirkel av handling og hevn, handling og hevn. Og TIME sier: Ikke å tilgi, er å underkaste seg den annen parts kontroll. Derimot ved å tilgi, unndrar man seg denne kontrollen. Tilgivelse betyr frigjøring.

Jo større synden er, jo mer nødvendig er tilgivelsen, hevder TIME. Her

Lederen for de litauiske katolikker i Nord-Tyskland, Vaclovas Sarka, har sendt et brev til president og partisejef Jurij Andropov, der han ber om amnesti for alle litauere i Sovjetunionen som er blitt dømt på grunn av religiøs og politisk overbevisning.

hjemme har vi nettopp fulgt en TV-serie om president John F. Kennedy og har fått et slags inntrykk av den enorme urett som rådet i Sydstatene ennå i 60-årene. En av eksponentene for uretten var George Wallace, nyvalgt guvernør i Alabama i januar 1963. Martin Luther King vurderte ham til å være «kanskje den farligste rasist i Amerika».

I 1982, Da Wallace søkte gjenvalg som guvernør, visste han at han trengte negrenes stemmer. Han møtte da for det som kalles «Southern Christian Leadership Conference» (grunnlagt av Martin Luther King i 1958) og ba om tilgivelse for sin tidligere oppførsel mot negrene. Han fikk tilgivelsen - og negrenes stemmer. Politisk manøvrering? Javel, men negrenes tilgivelse var like ekte for det. Den sorte borgermesteren i Atlanta, Andrew Young (tidligere amerikansk FN-ambassadør) sier: «Vi delte skylden for tidligere rasefølgelser og vi søkte forsoning. Og vi var vokset sammen som søsken og vi har hatt fremgang, i hovedsak fordi vi har hatt evne til å bli forsonet.»

Tilgivelse er dynamisk, tilgivelse gjør forandring mulig, åndelig forandring, men også sosial forandring, som i Sydstatene. Mangel på tilgivelse, opprettholder det som er, betyr tilstivning, uforanderlighet, åndelig såvel som sosialt.

Kjell Arild Pollestad

Enkelte undrer seg kanskje over at katolikker kan være opptatt av hva som skjer i Den norske kirke.

Tradisjonelt har jo den katolske kirke stilt seg nokså avvissende til andre kirker, og det var så sent som i vårt århundre at Oslos lutherske

biskop i dette selvsamme blad ble betegnet som «en viss herre borti Gamlebyen som kaller seg biskop».

Burde da ikke den åpne, økumeniske holdning som fulgte i konsilets kjølvann tilsa at man på katolsk hold forholdt seg taus og nøytral til de spørsmål og problemer som opptar våre medkristne i Den norske kirke?

May

En frodig blomst i Den norske kirkes aker:

«Kirkelig fornyelse»

21

Etter min mening ville en slik holdning innbære at vi sviktet Kirkens økumeniske engasjement. Den katolske kirke i Norge har nemlig erkjent at kristendommens skjebne i det norske folk uløselig er knyttet til Den norske kirkes skjebne. Det er forlenget slutt på den tiden da vi betraktet våre kirker og prestegårder som misjonsstasjoner, hvorfra nordmennene langsomt men sikkert skulle ledes tilbake til Moderkirkens skjød. Vår oppgave er ikke å gjøre lutheranere til katolikker.

Det økumeniske perspektiv

Dette betyr imidlertid ikke at den katolske kirke i Norge bare har til oppgave å gi våre få katolikker kirkelig betjening, samt å gi undervisning til dem som ønsker å bli opp tatt i vårt fellesskap. Selv om storparten av våre krefter og ressurser går med til dette, må vi ikke tape det videre perspektiv av syne. Dette perspektiv er nettopp det økumeniske. Tar vi det på alvor, kan vi ikke stå som passive tilskuere til stridigheter som gjelder kristentroens egenart og fremtid i vårt folk. Jeg tror den katolske kirke - med sin totusenårige teologiske og åndelige tradi-

sjon - kan ha sitt å bidra med i debatter som angår selve Kirkens vesen, og jeg tror vi kan ha adskillig å lære av de forsøk på fornyelse av liturgi og forkynnelse som finner sted i Den norske kirke. La oss for eksempel ikke glemme at vi i vår norske katolske liturgi har lånt mange toner fra den gudstjenestetradisjon som er blitt båret frem av våre lutheriske medkristne.

Det var med slike tanker i hodet jeg dro til Kirkelig Fornyelses årlige stevne på Gran, fra 6.-9. januar. Kirkelig Fornyelse er ikke noen organisasjon i egentlig forstand, men kaller seg et bønne- og arbeidsfellesskap. Det var i år atten år siden noen prester og teologiske studenter første gang kom sammen til «konvent» på Gran. Dengang kalte men seg «Pro Ecclesia». Siden har bevegelsen vokst, og nå er legfolket i flertall på Granstevnene. Mange kommer med hele familien, og årets stevne bestod av en nokså brogget forsamling på bortimot halvannet hundre mennesker med stort og smått.

«Bilder av Kristi lidelse»

Årets tema var et uttrykk fra Galaterbrevet: Den korsfestede

Jesus Kristus malt for deres øyne. Hvordan kan Kirken fortsette å *male* dette bilde, slik at det blir synlig også i vår tid, og skaper tro og nytt liv? Med de forskjelligste utgangspunkt søkte fordragsholderne å belyse dette temaet. Fakultetslektor Jan Schumacher tok utgangspunkt i et skjønnlitterært verk - Evelyn Waugh's: «Gjensyn med Brideshead» - og viste hvordan hver eneste skjebne i romanen på en måte bærer med seg «bildet av Kristi lidelse». «Gjensyn med Brideshead» er en helt igjennom katolsk roman, og dens religiøse dybder ble usædvanlig klart og gripende fremstilt av denne lektor fra Menighetsfakultetet.

Det vil føre altfor langt å referere det omfattende programmet i detalj. Fader Johannes talte om hvordan den korsfestede Kristus tilbes og forkynnes i den ortodokse kirkes liturgi og fromhetsliv, og han understreket at de ortodokse aldri betrakter Kristi lidelse løsrevet fra oppstandelsen. Vestens lidelses- og sår mystikk er fremmed for ortodoks spiritualitet, hevdet han.

Lørdagen var helt viet kunsten som uttrykksmiddel for den kristne forkynnelse, med kunstnerne Gunnar Torvund

og Sven-Bertil Svensson som innledere. For meg ble søndagen høydepunktet, da kunstneren og kapellanen Bjørn Bjørneboe talte om «messen som theodrama, virkelighet eller forestilling?» Denne noe dunkle tittel ledet inn til en dyp og fengslende analyse av den sakramentale opplevelse og forståelse av virkeligheten, hvor tingene ikke bare *forestiller* og *fungerer*, men *er* og *virker*. Kristi kors er ikke bare et bilde som vi griper eller ikke griper. Det blir nærværende og virksomt i messens hellige handling. Fra katolsk synspunkt var der intet å tilføye, men snarere meget å lære.

Sterk liturgisk profil

Kirkelig Fornyelse har særlig vært kjent for sin sterke liturgiske profil. Man har villet fornye gudstjenesten ut fra den felleskristne tradisjon, og ved alle sammenkomster i bevegelsen legges det stor vekt på den felles bønn, gjerne i form av tidebønn. Kirkelig Fornyelse har derfor pådradd seg betegnelsen «høykirkelig», og i den norske kirkelige sammenheng er det et skjellsord, nesten på linje med å være «katolsk i hodet». Pressen har kunnet berette om prose-

sjoner i side kapper, og der har endog vært tale om lys og røkelse. Liturgisk sett syntes jeg imidlertid Gran-stevnet var svært så luthersk. Riktignok bad man tidebønner, både laudes og vesper, men der måtte også lange prekener til, både morgen og kveld, og dessuten en uendelighet av frie bønner i tillegg til de faste forbønnene. Dertil kom Landstads salmebok, som ble brukt ved alle anledninger, og jeg regnet ut at vi på en dag sang 74 salmevers. Jeg måtte tenke på en gammel ortodoks venn på Kreta som sa: «Av alle kristne er protestantene de frommeste». Her på Gran måtte jeg gi ham rett. Det ble ihvertfall i overkant for meg.

Tidligere var det skikk at Kirkelig Fornyelse fikk ansvaret for stevnets søndagsmesse i den praktfulle Nikolai-kirken på Gran. Ifjor ble det satt en stopper for dette, ved at menighetsrådet nektet at det ble brukt vin i nattverden. Den katolske leser stusser kanskje, men det er faktisk sant: I visse stykker har et norsk menighetsråd større makt enn Vårherres uttalte og innstiftede ord. Paradoksalt nok er det de mest «bibeltro» kretser som fraber seg vin i natt-

verden: Guds ord må vike for avholdssaken.

Prestene i Kirkelig Fornyelse prioriterer annerledes, og vil helst ikke feire nattverd med saft. Derfor ble søndagens høymesse i år feiret av den lokale sogneprest. I denne sammenheng viste imidlertid Kirkelig Fornyelse en kristen ydmykhet og vilje til enhet som jeg syntes var bevegelsen til stor ære. I stedet for å ride prinsipper gikk de til alters, i solidaritet med sin kirke, selv der hvor den etter deres mening tok feil. Det som samler Kirkelig Fornyelse er i det hele tatt ikke meninger og programmer, men en dyp kjærlighet til Kirken, den universelle og den norske, og et brennende ønske om at Kirken også i Norge skal leve etter sitt kall, og være et frelsens tegn for alle folk.

Det er ikke kirkelige karriere- og maktmennesker som samles i Kirkelig Fornyelse, men prester og legfolk som gjennom bønn, gudstjeneste og åndelig fordypelse vil fornye kirken innenfra, ut fra selve dens pulsslått: tilbedelsen og lovprisningen. Derfor er Kirkelig Fornyelse en frodig, og forhåpentligvis fruktbar blomst i Den norske kirkes aker. ●

Pris: Kastrup-Lourdes, tur/retur, på hotel dkr. 4.500
 Særpris for syge og handicappede på «Accueil» dkr. 4.000
 Læger, sygeplejersker, samaritter medfølger.
 Valfartspræst: Pater Per Waagø, o.m.i.

Bernh. Getzgt. 3 b, Oslo 1
 Telefon 20 40 02 - 20 70 02

VALFARTSKOMITEEN: Barsehøj 25, DK.2900 HELLERUP

Liturgisk kalender

Gudstjenester

			Dialogmesse	Høymesse
FEBRUAR	Arendal	Tyholmen	<i>lørd.</i> : 18.30	
	<i>St. Franciskus kirke</i>	Tlf. 22 209	<i>sønd.</i> : 8.00	11.00
	Asker og Bærum	Nyveien 17, Stabekk	<i>lørd.</i> : 17.45	
	<i>Mariakirken</i>	Tlf. 53 77 35	<i>sønd.</i> : 9.15	10.45
	<i>Eikeli katolske kirke</i>	Veståsen 18		10.30
		Tlf. 24 25 69		
	Bergen	Christiesgt. 16	<i>lørd.</i> : 19.00	
	<i>St. Pauls kirke</i>	Tlf. 32 54 10	<i>sønd.</i> : 9.00	11.00
	<i>Vår Frue Kirke</i>	Helleveien	9.30	
	Bodø	Hernesvn. 22	<i>lørd.</i> : 19.00	
	<i>St. Eysteins kirke</i>	Tlf. 21 783	<i>sønd.</i> : 9.00	11.00
	Drammen	Cappelensgt. 1	<i>lørd.</i> : 13.00	
	<i>St. Laurentius kirke</i>	Tlf. 83 20 19	<i>sønd.</i> : 8.30	10.30
	Fredrikstad	Kongensgt. 9	9.00	11.00
<i>St. Birgitta kirke</i>	Tlf. 11 438			
Messe lørdag kl. 19.00 unntatt når intensivundervisning: kl. 12.30.				
Halden	Kristian V's pl. 1	9.00	10.45	
<i>St. Peters kirke</i>	Tlf. 81 168			
Hamar	Torvgt. 113	<i>lørd.</i> : 18.00		
<i>St. Torfinns kirke</i>	Tlf. 23 751	<i>sønd.</i> : 19.00	11.00	
Hammefest	Salsgt. 52	19.00	11.00	
<i>St. Mikael kirke</i>	Tlf. 11 447			
Harstad	Skolegt. 4	<i>lørd.</i> : 17.00		
<i>St. Sunniva kirke</i>	Tlf. 61 501	<i>sønd.</i> : 17.00	10.30	
Haugesund	Haraldsgt. 21		11.00	
<i>St. Josefs kirke</i>	Tlf. 23 195			
Hønefoss	Vesterngt. 5		11.00	
<i>St. Theresias kirke</i>	Tlf. 22 381			
Kristiansand S.	Kirkegt. 3	<i>lørd.</i> : 13.00		
<i>St. Ansgar kirke</i>	Tlf. 24 225	<i>sønd.</i> : 10.00	11.00	
Kristiansund N.	Flintegt. 5		11.00	
<i>St. Eysteins kirke</i>	Tlf. 72 779			
Levanger	Jernbanegt. 29		11.00	
<i>St. Torfinns kirke og</i> <i>St. Eystens sykehjem</i>				
Lillehammer	Weidemannsgt. 3A	<i>lørd.</i> : 18.00		
<i>Mariakirken</i>	Tlf. 52 550	<i>sønd.</i> : 18.00	10.00	
MARS	1. Ferial. 1. Pe. 2, 2-5. Mk. 10, 46-52.			
	2. Ferial. 1. Pe. 4, 7-13. Mk. 11, 11-26.			
	3. Ferial el. Marias lørdagsmesse Judas 17.20b-25. Mk. 11, 27-33.			
	4. 9. alm. søndag (Norske Tidebønner: Uke 1) 5. Mos. 11, 18.26-28. Rom. 3, 21-25a.28. Mt. 7, 21-27. (Kasimir feires ikke)			
	5. Ferial. 2. Pe. 1, 1-7. Mk. 12, 1-12.			

Liturgisk kalender

Gudstjenester

			Dialogmesse	Høymesse
6. Ferial. 2. Pe. 3, 12-15a. 17-18. Mk. 12, 13-17.	Lillestrøm <i>St. Magnus kirke</i>	Romeriksgt. 1 Tlf. 71 28 85	9.00	10.30
FASTETIDEN	Molde <i>St. Sunniva kirke</i>	Parkvn. 25 Tlf. 51 467		11.00
7. <i>Askeonsdag</i> (Norske Tidebønner: Uke 4) Joel 2, 12-18. 2. Kor. 5, 20-6, 2. Mt. 6, 1-6.16-18. (Perpetua og Felicitas, martyrer, feires ikke)	Moss <i>St. Mikael's kapell</i>	Ryggevn. 24 Tlf. 51 038		17.00
8. Ferial. 5. Mos. 30, 15-20. Lk. 9, 22-25. (Memoria til Johannes av Gud, munk, mulig)	Narvik <i>Kristi Kongekirke</i>	Håreksgt. 82		18.30
9. Ferial. Jes. 58, 1-9a. Mt. 9, 14-15. (Memoria til Fransiska av Roma, nonne, mulig)	Oslo <i>St. Olav domkirke</i>	Akersvn. 1 Tlf. 20 72 26	<i>lørd.</i> : 14.00 <i>sønd.</i> : 9.30	11.00
10. Ferial. Jes. 58, 9b-14. Lk. 5, 27-32.	<i>St. Hallvard kirke</i>	Enerhauggt. 4 Tlf. 67 23 83	19.00 8.35	11.00
11. <i>1. søndag i Fasten</i> (Norske Tidebønner: Uke 1) 1. Mos. 2, 7-9; 3, 1-7. Rom. 5, 12-19 (el. 12.17-19). Mt. 4, 1-11.	<i>St. Dominikus kirke</i>	Neuberggt. 15 Tlf. 55 07 71	9.00 18.30	11.00
12. Ferial. 3. Mos. 19, 1-2.11-18. Mt. 25, 31-45.	<i>Jesu Hjerte kapell</i>	Ullernchausséen 52 Tlf. 55 81 21	9.00	11.00
13. Ferial. Jes. 55, 10-11. Mt. 6, 7-15.	<i>Grefsen kapell</i>	Glads vei 23 Tlf. 21 23 55	9.00	11.00
	<i>Lunden kloster</i>	Øvre Lunden 5 Tlf. 64 18 20		10.00
	Porsgrunn <i>Vår Frue kirke</i>	Sverresgt. 26 Tlf. 50 793	<i>lørd.</i> : 18.00 <i>sønd.</i> :	11.00
	Stavanger <i>St. Svithun kirke</i>	Dronningensgt. 8 Tlf. 52 55 34	8.30 9.30 18.00	11.00
	Tromsø <i>Vår Frue kirke</i>	Storgt. 94 Tlf. 84 277	<i>lørd.</i> : 19.00 <i>sønd.</i> :	11.00
	Trondheim <i>St. Olavs kirke</i>	Prinsensgt. 2a2 Tlf. 21 214	9.00	11.00
	Tønsberg <i>St. Olav kirke</i>	Sandefjordsgt. 1 Tlf. 11 949		11.00
	Voss <i>St. Olavs kapell</i>	Finnesvegen 57 Tlf. 12 510		Etter avtale
	Ålesund <i>Vår Frue kirke</i>	Nørvesund Tlf. 37 558	<i>lørd.</i> : 17.00 <i>sønd.</i> : 8.30	11.00

R.I.P.

Vår kjære søster
PELAGIA KÖTTERS

døde i Halden,
den 26.12.1983
i en alder av 81 år,
etter 53 års klosterliv.

Vi anbefaler vår avdøde medsøster
til de troendes forbønn.

ST. JOSEPHSØSTRENE

Ansvarlig redaktør: Else-Britt Nilsen
Medredaktør: Unni Klepper Joynt

Medarbeidere:

Liv Greni

Aage Hauken o.p.

Kjell Arild Pollestad o.p.

Gunnel Vallquist

Redaksjon og ekspedisjon:

Akersveien 14, Oslo 1

Tlf. 20 72 48

Neste nummer utgis 12. mars.

Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Abonnement kr. 130,- pr. år.

Utenfor Skandinavia kr. 150,-.

Annonser 19 dager før
utgivelsesdagen.

Bankgiro 6022.20.13073

Postgiro 2 04 64 80.

**St.
OLAV**

BOKHANDEL

Akersveien 14, Oslo 1

**Vi minner om noen av
de bøkene som kom
før jul:**

Denis Hay: *Middelalderens
historie*. Hf. 166 s. kr. 139,-.

Knut Erik Tranøy: *Filosofi og
vitenskap i middelalderen*.
Hf. 128 s. kr. 58,-.

Erasmus Roterodamus: *Fortrolige
samtaler*. Ib. 191 s. kr. 89,-.

Aage Hauken: *Myten om Jesus*.
Hf. 219 s. kr. 128,-.

Hallvard Rieber-Mohn: *Levetid.
Artikler om sykdom og død*.
Ib. 138 s. kr. 98,-.

Finn Thorn: *Luther i mitt liv som
katolikk*. Hf. 165 s. kr. 98,-.

Wera Sæther: *Hvit sol*. Ib. 252 s.
kr. 165,-.

Wilfrid Stinissen: *Skriftemålet:
Forsoningens sakrament*.
Hf. 31 s. kr. 15,-.

mandag og fredag 9-16
tirsd. onsd. torsdag 9-17
lørdager 9.30-13.30

telefon (02) 20 72 48

Galligani

Med tre forretninger i sentrum:

Vika Terrassen - Stortingsgt. 22 - N. Slottsgt. 25

A / S NORSKE SHELL

Leverandør av oljeprodukter til de fleste katolske institusjoner.

BESTILLING: (02) 19 12 00 - SERVICE (02) 19 12 20

GUSTAV THIELEMANN

Pølse- og hermetikkfabrikk

Tlf. 83 41 84 - DRAMMEN

MALERMESTER

utfører allslags maler- og tapetserarbeider

GEORG OG OTTO FOERSTER

Tlf. 21 69 06

Allslags snekkerarbeid utføres

REIDAR MYRVOLD & SØN

Brannvaktvn. 5, Oslo 4

Tlf. 21 18 32

GUSTAV BØHM & SØN A/S

Bakeri og Konditori

Drammen

Tlf. (03) 83 42 80

min reisefelle at han i sin ungdom hadde «reist» for en av våre indre misjoner. Han hadde fremdeles sin tro i behold, selv om hans forretninger i de senere år mer hadde henvendt seg til det utvortes menneske. Det lå en hatt på hyllen, og det slo meg at han måtte tilføre den siste generasjon som med selvfølgelighet bærer hatt. Jo, han var pensjonist, og på Snartemo var vi allerede kommet langt på vei til gjensidig forståelse. Etter at vi hadde snudd våre seter i Kristiansand kunne selv ikke katolisismen legge en klamp om vår talefot: Da jeg hadde gitt ham visshet for at jeg trodde på Jesus («som min Herre og Frelser») og dessuten forsikret ham om at jeg hverken tilba paven eller Maria, kom damen med trillevognen, og han inviterte på smørbrød og kaffe. Derved er jeg ved mitt egentlige tema, hvis økumeniske bakgrunn ikke er så helt uten interesse. Uansett konfesjon finnes der på toget intet annet bordfelleskap enn Narvesens, med mindre man nyter medbragt. Det kan nok være mer økonomisk, men langt fra så økumenisk.

Vi fikk karbonadesmørbrød til kr. 18,50 pr. stk. De lå emballert i en slags plasteske som det krevet både oppfinnsomhet og tålmod å bryte gjennom. Vi skattet solidarisk på hverandre under operasjonen, og slurpet litt av våre pappbegre, der kaffen allerede var blitt lunken. Omsider kunne karbonaden bli et bytte for vårt ørlille plastbestikk. Den hvilte på et salatblad som klorofyllen forlengst hadde forlatt, ja det så ganske hensovnet ut. En anemisk tomatbåt forsøkte å friske litt opp i det brungrå landskap, men forsøket var mislykket. Jeg skar meg en bit av mitt smørbrød. Det var som å få munnen full av sand, og hva slags dyr som hadde måttet bøte med livet for våre karbonaders skyld våget jeg ikke å grunne på. «Eg vokste opp i fattige kår», sa min reisefelle plutselig. «Vi åt mye havregraut, og om søndagen kom mor og strødde sukker over grauten. Det var høytid over det. Det var et enkelt liv, men graut var graut og kjøtt var kjøtt». Så stakk han i karbonaden med plastgaffelen: «Dette er ikkje folkemat».

Jeg minnet ham om at det var mandag, og at våre smørbrød på grunn av Arbeidsmiljøvernloven sannsynligvis ble smurt allerede i

begynnelsen av den foregående uke, og karbonaden stekt uken før der igjen. Når brødet var bakt eller dyret slaktet var det umulig å vite; de kunne ha vært nedfrosset i årevis. Vi svimlet sammen over det store samfunnsmaskineri som hadde frembragt våre små smørbrød med karbonade. Da de nådde sitt mål, var de nesten uspiselige.

Emissæren og presten fant hverandre i ironien over de uekte ting og verdier, og dermed var vi tilbake i økumenikken - ikke den overfladiske, som handler om læresetninger, men den dype, som berører realitetene. Han som i sin ungdom hadde vært en reisende i gudsord, han sluttet da han oppdaget at også gudsord kunne pakkes i plast og fremlegges til konsum, slik at de i likhet med våre karbonader mistet sin kraft og sin smak, «Eg liker ikkje det uekte. Vi har så altfor mye av det».

Jeg hadde glemt Predikeren da setene ble snudd i Kristiansand, så nå hang han på en stolrygg lenger bak i vognen. Jeg hentet ham, men lot ham være lukket. *All* er slett ikke tomhet og jag etter vind. Selv en uspiselig karbonade kan få sin misjon når den gir to mennesker anledning til å møtes i samtale om de ekte ting og de sanne verdier. Men kanskje virker misjonen best nettopp der hvor den er utilsiktet, som på strekningen Bryne-Oslo en traurig januardag.

Pater Hilarion

Blikk på tiden

Smørbrød med karbonade

Ifølge dikteren Johan Herman Wessel er der like langt mellom smørrebrød og mat som mellom kjerlighed og hat. Disse poetens ord kom ubedt til min erindring da jeg en traurig januarmandag satt på dagtoget fra Bryne til Oslo og leste Predikerens bok på hebraisk, til min ukjente sidemanns vedvarende og dårlig skjulte forskrekkelse. Vi passerte Sira. Jeg hadde da allerede bladd flere sider baklengs, og det meste av hva dette jordeliv kunne by på, var fremdeles tomhet og jag etter vind ifølge den livstrette vismann fra Jerusalem. Men likesom der var en tid til å tie, var der gudskjelov også en til å tale. Min sidemann brøt tausheten: «Forstår du det der?» Med blikket pekte han på de hebraiske bokstavrekker. «Nei», sa jeg for liksom å berolige hans forskrekkelse, men så kom jeg på at han jo måtte tro jeg var aldeles gal som satt og leste på noe jeg ikke forstod. «Jeg mener ja, he-he», forsøkte jeg å le frem, mens jeg stappet Predikeren og all hans visdom ned i nettet på stolryggen foran. Min sidemann nikket grav alvorlig, med et ansikt som sikkert var ment å skulle uttrykke medfølelse, men egentlig tryglet om en ny plassbillett.

NSBs datamaskiner hadde imidlertid dømt oss til syv timers selskap, og når tausheten først var brutt, var der ingen vei tilbake: Jeg måtte innrømme mine yrkesmessige forutsetninger for å beskjeftige meg med Predikeren på hebraisk, selv om jeg inntil videre holdt det konfesjonelle utenfor, og i Gylandstunnelens mørke avslørte